

Valors

Novembre de 2015. Número 131. Any XII.

Edats líquides

ER

3,50 €

Entrevista a Feliciano Villar, psicòleg evolutiu

“Malgastem els anys guanyats a la vida”

Castiñeira: “L’únic permanent ara és el canvi”

“Volkswagen: el cotxe del poble?” per Sònia Casas

“La veritat o la vida” per Gregorio Luri

“El cas Andrea: una mort digna?” per S.Hernández

9 772385 679003

TRIA CAFÈ, TÈ i CACAU de
COMERÇ JUST
I FES LA SOCIETAT
MÉS SOLIDÀRIA

CAFÈ

TÈ

CACAU

C/Barcelona, 50
08301-MATARÓ
TEL.937960087

botiga@gruptercermon-mataro.org

Regeneració, confiança, canvi, exemplaritat i diàleg

El canvi –que és permanent; de fet podria ser l'únic element perenne del present que vivim–, la confiança, la regeneració institucional de forma que es recuperi la connexió entre institucions i societat civil, la recuperació de l'exemplaritat i la moralitat en els lideratges i una aposta ferma pel diàleg.

Aquests són els cinc ingredients, d'una llista molt més llarga, que Àngel Castiñeira va destacar a la presentació mataronina de l'*Anuari dels Valors 2014. Crisis i canvis. Cap a noves respostes* que des de Valors junt amb l'Observatori dels Valors vam presentar aquest 28 d'octubre. Cinc recomanacions per intentar revertir les cinc crisis que com a societat tenim sobre la taula i la “tempesta perfecta” que han generat. L'*Anuari dels Valors*, que l'Observatori creat per la Fundació Carulla i ESADE publica per segona vegada, és un estri valuósíssim per saber on estem, en la mesura que es dedica a “llegir” els principals mitjans de comunicació escrits en termes de valors. Per saber exactament on estem i, per exemple, per adonar-nos de fins a quin punt precisament els mitjans de comunicació fabriquem la noció d'actualitat, que es confon amb el de realitat. Perquè saber on som, saber què ens passa, tenir un bon diagnòstic, és l'única manera de poder esbossar un conjunt de solucions.

Com dèiem, tot canvia. També la pròpia vida, la pròpia existència, perquè vivim més temps. En efecte, les edats també estan en canvi, perquè no és el mateix tenir 30 anys ara que en fa quinze, ni tenir-te 75 actualment que unes dècades enrere. L'allargament de la vida fa que totes les etapes vitals també experimentin un creixement i això porta lògicament a uns certs desajustos amb el sistema, tal com està muntat. A aquest tema dediquem el monogràfic d'aquest mes, on entrevistem Feliciano Villar, psicòleg evolutiu. També comptem amb col·laboracions de Pau Miret, investigador del Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB; l'economista Pau Cortadas; Teresa Padrosa, emprenedora social en l'àmbit de la gent gran; i Amparo Sota, pedagoga i docent del Departament de Formació d'Acció Social de la Fundació Pere Tarrés.

Estem en canvi permanent. Situem-nos-hi, provem de digerir-ho i d'actuar-hi amb la màxima sensatesa. El canvi potser és una dificultat afegida per saber què hem de fer, però també pot ser un incentiu a trobar noves solucions que no havíem ni imaginat. ■

PASSANT REVISTA

- 4 Maria Coll/Joan Salicrú
Un època de canvi
- 7 Ramon Radó
Neus Català, un segle de vida
- 8 Joan Safont
Contra l'ultradreta
- 8 Xavier Serra
Clamoreig
- 9 Sònia Casas
Volkswagen: el cotxe del poble?
- 9 Miguel Guillén
L'edat dels partits polítics
- 10 Francesc Amat
Dues narratives de la crisi a l'eurozona
- 11 Pol Bartrés
No trobaries aigua a Mart
- 11 Manel Bosch
L'esport dels maleïts burgesos
- 12 Jordi Cussó i Cinto Amat
Altres tipus d'herois

MONOGRÀFIC

- 14 Editorial
joves, adults i vells. Fins quan?
- 16 *Entrevista amb Feliciano Villar*
- 20 Pau Miret
Canvis biogràfics i generacionals
- 22 *Entrevista amb Pau Cortadas*
- 23 Teresa Pedrosa
Les edats ja no tenen fronteres
- 24 Amparo Sota
Aprendre al llarg d'una vida

PENSAMENTS

- 27 Gregorio Luri
La veritat o la vida
- 28 Ramon Bassas
Què hi veiem a Orient?
- 28 Irene Alerm
De 'Merlí' a 'Amb filosofia'
- 29 Soraya Hernández
El cas de l'Andrea: una mort digna?
- 31 Maria Coll
L'esperit del Pelagandong

PROPOSTES

- 33 Lu Montobbio
Patrimoni històric
- 35 Maria Medina
Ètica mòbil
- 38 El conte
Iris

L'Anuari dels Valors 2014

Una època de canvi

L'*Anuari dels Valors 2014*, editat per l'Observatori dels Valors de la Fundació Carulla i ESADE, reflexiona sobre les cinc grans crisis que afecten el nostre present: la financera, la social, l'ètica i moral, la institucional i la territorial, en el cas de Catalunya.

Maria Coll/Joan Salicrú

“El 91 vam començar una època de canvis, el 2001 va haver-hi un canvi d'època; ara som a l'època del canvi. Jo, que faig classe sobre lideratges a molts empresaris o futurs empresaris, els acabo dient que l'única característica permanent del món actual és el canvi”. D'aquesta manera va concloure Àngel Castiñeira, director de l'Observatori dels Valors, la conversa amb el sociòleg Ivan Pera que va servir per presentar, dimecres 28 d'octubre a Dòria Llibres de Mataró, l'*Anuari dels Valors 2014*, un volum editat per l'Observatori que analitza les notícies aparegudes als mitjans escrits en relació amb la seva incidència en els valors en els anteriors 365 dies. Aquesta és la segona vegada que l'Observatori creat entre la Fundació Carulla i ESADE edita un *Anuari dels Valors* i, de nou, un cop feta la presentació a Barcelona, es convocava aquest acte a Mataró, seu de l'Associació Cultural Valors, editora de la revista homònima.

En el transcurs de la seva explicació, Castiñeira va enumerar cinc dels valors que apareixen a la contraportada del volum i que podrien ser els ingredients de la recepta que ens ha de permetre sortir de l'atzucac: el canvi –precisament–, la confiança, la regeneració, la recuperació de l'exemplaritat i la moralitat en els lideratges i una aposta ferma pel diàleg.

Un atzucac que es concentra en cinc crisis, que l'*Anuari dels Valors* ressenya: una crisi financera, una crisi social, una crisi ètica i moral, una crisi institucional –Castiñeira va apuntar que actualment només les forces armades aproven les enquestes de valoració dels ciutadans– i una crisi territorial. “”El 2014 assistim a la fi d'un cicle; la crisi genera un huracà, que hauria de fer saltar totes les alarmes als governants. En aquests moments tenim tots els elements d'una tempesta perfecta”, va afirmar. Però sembla que respecte la majoria d'aquestes qüestions no hem assumit noves conductes. “Sóc optimista antro-

“En aquests moments tenim tots els elements d'una tempesta perfecta”, afirma Àngel Castiñeira

pòlic, però tenim memòria de peix i cal dir que tornem a conductes antigues; les hipoteques i els préstecs tornen a pujar i es tornen a comprar *porsches*. Però també és veritat que els darrers anys a les institucions s'han desenvolupat mecanismes de transparència com mai”.

El fet que tornem a antigues costums quan lleugerament tornen les vaques grasses fa que es posi en dubte quin paper ha de jugar en el futur el “precarietat”, la nova massa social indignada, que segons

Castiñeira, després d'aquesta crisi ha substituït el proletariat: ciutadans amb feina però que no arriben a final de mes, “gent que té por de què, si deixa de pedalejar un moment, o fins i tot sense deixar de pedalejar en cap moment, allò que s'ha aconseguit en una vida se'n vagi a n'orris en un tres i no res”. Una nova classe social que sorgeix a partir del trencament del contracte social, el qual es basa en l'acord que tots hem de fer un esforç per crear riquesa i després repartir-nos-la. Segons el professor d'ESADE, el paper que pot jugar aquesta nova massa social davant un canvi encara és motiu d'estudi pels sociòlegs, “però sí que està clar que el precariat no és el proletariat del segle XIX perquè té clars els seus drets i és capaç de mobilitzar-se a través de les xarxes socials a partir d'una crida”.

Precisament, en un altre moment de la presentació Castiñeira també va fer referència als lideratges, la seva principal matèria d'estudi, recordant que el 2014 va tenir lloc la confessió del president Pujol sobre els diners que la seva família hauria albergat a Andorra durant tota la seva presidència. “La confessió de Pujol ha generat una gran tristor; hem de tenir en compte que els lideratges ens ancoren en moments de crisi”, va afirmar.

EL PROCÉS SOBIRANISTA, PRIMER TEMA

L'*Anuari dels Valors* analitza les notícies més susceptibles de generar debat, controversia o que plantegen diferents propos-

Àngel Castiñeira i Ivan Pera durant l'acte de la presentació de l'Anuari dels Valors 2014 a Mataró.

tes al voltant dels valors per establir quines són les principals temàtiques de l'agenda dels mitjans de comunicació. Per a fer-ho, analitza totes les notícies de les edicions aparegudes l'any 2014 als vuit diaris generalistes més importants dels que es difonen a Catalunya: *ABC*, *Ara*, *El Mundo*, *El País*, *El Periódico*, *El Punt Avui*, *La Razón* i *La Vanguardia*.

Així, es constata que les notícies vinculades amb el procés sobiranista de Catalunya –per primer cop– han estat amb difereència les que més repercussió mediàtica han tingut al llarg de l'any 2014, tant a les portades com a l'interior dels diaris. Les altres dues temàtiques més significatives als mitjans han estat la corrupció política i econòmica i el conflicte d'Ucraïna.

Precisament, lluny de defugir el paper que poden tenir aquests valors en la tempestuosa relació en què estan embrancats actualment el Parlament Català i el govern espanyol, Àngel Castiñeira va pronosticar que el diàleg “només arribarà quan estiguem davant del precipici”. Un moment, segons Castiñeira, on serà important que els catalans “tinguin clares les condicions d'aquest diàleg”, en una mena d'alerta davant posicions triomfalistes.

En relació a les properes eleccions al Congrés dels Diputats, el professor de lideratges d'ESADE va assegurar que en aquest moment els espanyols només poden escollir entre tres actituds: la immobilitista (PP), la reformista (PSOE) i la

L'Anuari 2014' constata que el procés sobiranista és el primer tema dels vuit diaris analitzats tot un any

rupturista (Podem). Un panorama que fa por a les elits estatals, ja que “molts espanyols, al marge del tema de Catalunya, estan convençuts que s'ha de fer un *reset*”. I això obre un gran ventall de possibilitats de futur, perquè “en aquest moment fins i tot l'actitud continuista costa de creure que sigui realista”.

I és que, segons Castiñeira, en els propers mesos no solament es veurà quina actitud política s'imposa sinó també quin tipus de lideratge, si és el de la nova o el de la vella política. Respecte a això, el ponent va assegurar que els lideratges de la nova política –que són més comparatits, a vegades fins al paroxisme– es vinculen amb la societat civil i no amb l'Estat –de fet la “nova política” sorgiria precisament perquè aquesta connexió entre tots dos s'ha trencat–.

Però, per altra banda, segons Castiñeira, ara que la nova política ha accedit a càrrecs de responsabilitat per exemple a l'Ajuntament de Barcelona, aquesta mostra manca d'eficàcia en la gestió diària. “Des del punt de vista del *management* públic les decisions comunitàries són deficientes, perquè així és com es fa a Europa i no parem de criticar-ho...”. ■

En el cap de... Albert Rivera

Joan Salicrú

“Canviar-ho tot sense trencar res”. És un lema que vam dissenyar fa relativament poc amb el meu equip de campanya i que realment sintetitza molt bé la revolució tranquil·la que plantejem la gent de Ciutadans, aquesta idea de canvi radical... però suau en les formes. Que és el que el país, Espanya, necessita, i el que els espanyols desitgen. I també els catalans, evidentment. Canvis, reformes... tots els que calguin; faltaria més que una persona de la meua edat no volgués canviar totes aquelles coses que no funcionen, al seu país.

És clar, els independentistes prefereixen l'immobilisme de Rajoy per seguir alimentant el seu discurs victimista; no s'esperaven que pogués aparèixer aquesta pulsio de canvi a nivell d'estat. Això els desmunta el discurs: tota la vida dient que els catalans no poden ser presidents del govern... i encara resultarà que seré jo el primer que ho sigui de forma estable i prolongada. En una altra època probablement jo no m'hauria dedicat a la política i hauria seguit treballant a La Caixa o en qualsevol empresa on em pogués sentir bé, però ara fa gairebé deu anys vaig pensar que ja era hora de començar a dir coses diferents a Catalunya de les que s'han dit tota la vida, des que el senyor Pujol va començar el seu regnat. I que després el tripartit, en el fons, va prolongar.

Això, a més, acaba de començar. El proper pas, que l'Inés sigui presidenta de la Generalitat. Que no és possible? Saben quants parlamentaris té CDC al Parlament? 29. Recorden quants en tenim nosaltres, oi? 25. *Al tanto*. Canvis... i tant que sí. ■

Termòmetre de Valors

Hores de treball en tasques comunitàries a canvi d'ajuda social

↑ El 2012, el Consorci d'Atenció Social de l'Alt Urgell va acordar demanar hores de treball en tasques comunitàries a canvi d'ajudes socials. L'Arxiu Comarcal, la Biblioteca Municipal, les brigades de neteja viària, el servei de jardineria o les xerrades d'estalvi energètic i millora de la gestió de l'economia domèstica són algunes de les tasques fetes per les 210 persones que s'han acollit a aquest programa. Pel que sembla, la proposta ha estat ben acollida: s'ha convertit en un al·licient per donar sentit al temps lliure i perquè les persones que estan a l'atur se sentin útils. Tant és així que alguns han demanat seguir de voluntaris un cop conclosa l'ajuda.

Els plans contra l'escalfament del planeta no són suficients

↓ L'ONU alerta que els plans contra l'escalfament no són suficients. Malgrat les promeses fetes, es preveu que la temperatura del planeta pugi 2,7 graus més fins a finals de segle respecte a l'època preindustrial, la qual cosa dispara el risc de patir catàstrofes.

Els 'lords' anglesos, contra les retallades de David Cameron

↑ A Anglaterra la cambra dels *lords* i el govern de David Cameron estan en peu de guerra perquè els primers consideren que els pressupostos proposats pel govern són massa durs amb les retallades i que, per exemple, restringeixen l'accés als crèdits a les famílies pobres.

Solidaritat entre els treballadors d'una empresa de Senarpont

↑ El francès Jonathan Dupre de Senarpont disposarà de 350 dies lliures a la feina per atendre la seva filla que pateix un càncer de ronyó malgrat haver esgotat les seves vacances gràcies a les generositat dels seus companys, que li han cedit els seus dies.

Premi Nobel de la Pau pel Quartet del Diàleg Nacional

↑ El Premi Nobel de la Pau enguany ha estat atorgat al Quartet del Diàleg Nacional Tunisià pel seu treball en favor del procés de pau al país després de la primavera àrab del 2011. El Quartet és un organisme format per un sindicat, la patronal i associacions de drets humans.

Set anys de presó per copiar exàmens

═ Xina ha decidit considerar crim copiar en un examen nacional i per això fer-ho serà penat amb set anys de presó. Fer trampes no és un valor, però la justícia també ha de ser equilibrada.

Les piulades del mes

Tomás Navarro
@Tomasnavarropsi

“No deixis d'aprendre. Aprén a aprendre. Qui sigui capaç d'analitzar i aprendre, serà capaç d'adaptar-se als canvis”

Mireia Mata
@mireiamata

“La vida és una tragicomèdia. Si sabem riure de les nostres pors i fantasmes ho podrem superar” by @CarlesCapde

Quim Brugué
@QuimBrugue

“Vivim absorbits per una immediatesa que estimula els comentaristes i fa emmudir els pensadors”

Àngel Castiñeira
@angcastineira

“No té sentit contractar gent intel·ligent x dir-los què han de fer. Contractem persones intel·ligents pq ens diguin què hem de fer” S. Jobs

Valors comparats

7

minuts s'han de treballar a **Barcelona**, Amsterdam o Luxemburg per poder comprar **un quilo d'arròs**, segons l'estudi *Prices and earning 2015* que publica cada any el banc suís UBS.

66

minuts s'han de treballar a **El Caire** per comprar **un quilo d'arròs**, 62 minuts a **Nairobi** o 58 minuts a **Jakarta**, segons el mateix estudi, que compara les desigualtats del món respecte productes bàsics.

Noms propis

Neus Català, un segle de vida

L'última supervivent catalana dels camps nazis ha fet cent anys complint la promesa que va fer en recuperar la llibertat: "recordar-ho mentre visqués"

Ramon Radó

No és gaire habitual que se celebri una festa d'aniversari sense la persona que fa anys. Això, però, és el que va passar el 6 d'octubre al Liceu, quan el Memorial Democràtic va organitzar un homenatge a totes les dones deportades als camps nazis el dia que Neus Català feia cent anys. Mentrestant, a més de cent quilòmetres, la dona que feia anys passava a la tarda a la residència del seu poble natal, al Priorat.

Amb unes enormes ulleres de pasta negres que porta des de molt abans que es posessin de moda, l'última supervivent catalana dels camps de concentració observa el món d'avui des dels Guiamets, un municipi de menys de 300 habitants. Català és pràcticament un llibre d'història amb potes: la noia que escoltava com els clients de la barberia del seu pare discutien de política ha viscut la guerra, l'exili, un altre cop la guerra, la resistència i els camps d'extermini. No deu ser casualitat que, a la paret de la seva habitació, el quadre que hi ha sigui el "Guernica".

Quan va ser detinguda i deportada als camps d'extermini de Ravensbrück i Flossenbürg, els nazis la van obligar a treballar a la indústria de l'armament, però ella i altres dones boicotejaven l'elaboració d'armes inutilitzant bales i espatllant les màquines. Cada dia, abans d'anar a dormir, es deia a ella mateixa: "no em moriré, perquè no em vull morir". No es va morir, però des d'aleshores que no pot dormir sense pastilles.

Neus Català, la dona que no va plorar mai davant d'un nazi, no només no es va deixar derrotar pel monstre, sinó que va aconseguir vèncer la barbàrie. I més d'un cop. Va guanyar el 5 de maig de 1945 quan, en sortir del camp d'extermini, plorant, es va agenollar per fer un petó a la terra.

Va tornar a guanyar quan van néixer els seus dos fills, malgrat que a Ravensbrück li havien posat injeccions esterilitzants; si les dones no tenien la regla, rendien més. I ha guanyat cada cop que ha explicat què va passar, en conferències, en entrevistes o en xerrades a les escoles, complint la promesa feta quan va acabar el malson: "recordar-ho mentre visqués".

En uns temps en què dir-se "feixista"

La dona que no va plorar davant d'un nazi, no es va deixar derrotar sinó que va vèncer

l'un a l'altre comença a ser freqüent; quan sortir al carrer per evitar desnonaments és qualificat de "nazisme" per dirigents polítics; quan un expresident, exsocialista i exobrer compara adversaris polítics amb els totalitarismes dels anys 30; quan fins i tot el primer ministre israelià utilitza l'Holocaust per al seu benefici polític és més necessari que mai -o tant necessari com sempre- conèixer el testimoni de Neus Català. Per recordar el significat de cada cosa. ■

Ramon Radó és periodista / @ramon_rado

El valor de la paraula

"A Espanya té més drets un gos que un nen de les pateres"

Santiago Agrelo, bisbe de Tànger
La Vanguardia, 13 d'octubre de 2015

Redacció

Santiago Agrelo és un bisbe que parla clar, potser per això és bisbe de Tànger. Sembla però que gaudeix d'aquesta llunyana destinació: "Camino més tranquil amb el meu hàbit pels carrers de Màrroc, on tots sempre em respecten, que per qualsevol ciutat espanyola", assegura. I des d'aquesta ubicació en què veu passar cada dia milers d'homes i dones desesperats per intentar arribar a Europa parla sense embuts de la hipocresia de l'Estat espanyol respecte

la immigració. "A Espanya, té més drets i protecció la foca monjo o qualsevol gos abandonat que els nens de les pateres o els éssers humans que fugen de la guerra. És un escàndol". I critica les tanques de Ceuta i Melilla. "Però de què tenim por? De què els castiguem? No són delinqüents, són persones que fugen de l'horror i la misèria". Però també, recorda, "són treballadors honrats disposats a millorar i a millorar-nos", per la qual cosa, en aquest sentit, també cometem una "estupidesa econòmica". En conclusió, segons Agrelo, les tanques no ens aïllen de la guerra sinó "de les nostres pors". ■

La màquina d'escriure

Contra l'ultradreta

Joan Safont

Una de les millors experiències com a estudiant de Màster a Blanquerna va ser gaudir de les sessions que ens va dedicar, a una colla de futurs o presents periodistes bocabadats, el mestre Xavier Vinader. Sense donar-se-les de res, Vinader va desgarnar històries de la seva llegendària vida professional. La seva cadira de rodes no passava desapercebuda i un es feia creus de tot el que havia arribat a viure aquell home menut i paralytitzat, però inquiet i sorneguer. De la guerra bruta contra el terrorisme fins a l'Afganistan soviètic, del cas Roldán a la ultradreta postfranquista. En aquest assumpte, Vinader va ser, fins la seva mort, un dels millors experts que ha tingut el país.

De les infinites anècdotes que va oferir-nos Vinader, una de les més sucoses és la infiltració en la ultradreta espanyola. A força de guanyar-se la confiança dels dirigents del feixisme posterior a la mort del Dictador, Vinader es va convertir en un habitual en concentracions, marxes, mítings i actes *fatxes*. La infiltració va ser el mateix mètode que va usar Carlos Bosch, un fotògraf argentí fugitiu de la dictadura militar que, servint-se de l'equívoc sobre la seva procedència i aprofitant-se de la vanitat dels nostàlgics falan-

La ultradreta no és una anècdota i continua sent, com a finals dels setanta, un tema d'alt risc

gistes, va aconseguir retratar amb la seva càmera el món d'uns sectors que en aquell moment gaudien de tota mena de proteccions i comprensions de l'aparell de l'estat. Ser periodista i investigar la ultradreta era un assumpte de pocs valents.

Sembla, però, que avui les coses tampoc han canviat massa. El periodisme fet a casa nostra no ha tingut en la ultradreta i els seus vincles amb els aparells policials, polítics i judicials el tractament que en d'altres contrades mereixeria. El món mediàtic espanyol, tret d'excepci-

ons de periodisme militant, ha donat per bo el relat de la modèlica Transició i de la extrema dreta inexistente. A Catalunya, l'equip de documentals de TV3 capitanejats per Ricard Belis i Montse Armengou s'hi van aproximar amb *A la dreta i més enllà*, un treball que feia esgarriar.

I, com a digne hereu de Vinader, el fotoperiodista Jordi Borràs ha treballat, pràcticament en solitari per desentrenar les connexions entre el món unionista i l'extrema dreta. La seva pacient investigació, per exemple, ha posat al descobert la doble cara del president de Societat Civil Catalana, una entitat que sota aquest nom busca ser l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) espanyolista però que té un pecat original marcadament feixista. La seva feina l'ha situat a la diana d'una entitat de signe ultra, Somatemp, juntament amb els també periodistes Bertran Cazorla i Quico Sallés.

Fa pocs dies, durant la concentració feixista del 12 d'octubre a Barcelona, on estava treballant, Borràs va rebre amenaces directes.

La ultradreta no és una anècdota i continua sent, com a finals dels setanta, un tema d'alt risc, un perill per la professió periodística i per una societat lliure. Un assumpte d'uns pocs valents. ■

Joan Safont és advocat i periodista / @joansafont

Generem solucions

Clamoreig

Xavier Serra

Ens envolta molt de soroll que, a vegades, ens pot atabalar. Informacions, discussions, opinions, dades. Wittgenstein acaba el *Tractatus* amb una invitació al silenci, amb aquella mena de tuit *avant la lettre*: "Del que no es pot parlar, millor és callar". No pretenc exposar aquí les circumstàncies que envolten aquesta sentència. Però aquest seria, segons alguns, un dels objectius de la reflexió filosòfica: una contemplació atenta i silenciosa. Com valorar el soroll, el so i el silenci?

El pensament propi no ha de quedar

aïllat del dels altres: cal comunicar i contrastar. Amb això no justifico cap de les malalties ansies de novetats que abdueixen tanta gent. Rebre constantment informacions pot endormiscar la pròpia capacitat intel·lectual o fer-nos reaccionar amb opinions o comentaris compulsius. Ja Clemenceau havia dit que "fer servir el silenci és més difícil que manejar la paraula".

Què és, aleshores, el silenci? Tan s'entén com "l'absència de so audible" com una mena d'aïllament o incomunicació. Per alguns també és una forma de comunicació no verbal o, fins i tot, li atorguen una dimensió espiritual. Experimentem que —en espectacles culturals, en rituals o en la vida sentimental— els silencis diuen molt. No em canso d'insistir els meus alumnes que s'aturin, no només per marcar els

límits de les unitats prosòdiques, sinó per pensar, carai!

El silenci pot ser, segons les circumstàncies, positiu o negatiu però és ben clar que —com em recorda un bon amic— és l'únic idioma realment universal. Actualment ens envolta un clamoreig que acaba sent eixordador: el soroll sempre pertorba, ja sigui el son, el diàleg o el pensament i... també, per què no dir-ho, l'esperança d'una serena felicitat. El silenci és gens simbòlic, no expressa els matisos dels conceptes. És cert, però té un avantatge: és més sincer, els silencis no admeten la falsedat. Sembla ser que, segons Dumas, "per a tota mena de mals hi ha dos remeis: el temps i el silenci". El segon sí depèn de nosaltres, oi? ■

Xavier Serra és professor de Filosofia a l'Institut Salvador Espriu (Salt, Gironès) / @xserra

Retorn al passat

Volkswagen: el cotxe del poble?

Sònia Casas

Es fa difícil de creure que la direcció de Volkswagen desconegués el truc mecànic descobert a la universitat de West Virginia que permetia emetre fins a quaranta vegades el límit legal de Nox, un compost altament perjudicial relacionat directament amb l'asma i l'emfisema pulmonar. De fet, que la companyia menteix ho sabem, ja que primer va dir que només hi havia 482.000 cotxes afectats i després n'eren onze milions. Ara bé, aquesta empresa nascuda a l'emparedat d'Adolf Hitler i la seva idea de fabricar un "cotxe per al poble" (*Volkswagen* en alemany), ha patit altres polèmiques, començant precisament per aquest estret vincle amb el Tercer Reich. El 1998, supervivents de l'Holocaust van demandar a més de deu mil companyies austríaques i alemanyes, entre elles Volkswagen, per haver-se aprofitat de les legislacions del govern nazi que permetien el treball forçat.

La demanda contra Volkswagen va prosperar gràcies a dos investigadors alemanys que van detallar com el fundador de la companyia, Ferdinand Porsche, havia aplicat el treball forçós en obrers provinents de camps de concentració. Aquesta mà d'obra, va ser sotmesa a maltractaments físics, desnutrició i mort prematura, com detalla el llibre *Volkswagen i els seus treballadors durant el Tercer Reich*, on es veuen imatges de presoneres soviètiques i poloneses treballant descalces en ple hivern. Després d'anys de negar-se a reconèixer aquests fets, l'any 1999 Volkswagen finalment va dir que sí, que 20.000 presoners havien treballat a les plantes de la companyia durant la Segona Guerra Mundial, i va crear un fons de compensació per als supervivents.

Algú podria pensar que aquella conjuntura va ser un moment excepcional però resulta que durant la dictadura militar brasilera, entre els anys 1964 i 1985, de nou un grup de treballadors de la planta de Volkswagen a Sao Bernardo do Campo —una localitat propera a Sao Paulo en la qual justament va fer carrera com a sindicalista Lula da Silva— van patir tortures i deten-

cions arbitràries perquè la companyia era còmplice del govern militar i denunciava els sindicalistes d'esquerres i aquells que es mostraven crítics amb el govern. I ja ben entrat el segle XXI, diversos alts executius de Volkswagen van haver de renunciar al càrrec en descobrir-se que havien subornat membres del consell federal perquè donessin suport a una polèmica sèrie de reformes i acomiadaments l'any 2005. Per reblar el clau, molts d'aquests suborns es van finançar amb el servei de prostitutes pagades amb diners de la companyia.

Ara bé, la resta de companyies automobilístiques tampoc se salven. De fet, la majoria ha intentat reiteradament saltar-se

L'any 1998, supervivents de l'Holocaust van denunciar l'empresa Volkswagen per treballs forçats

les regulacions del sector, que ja de per si són molt laxes. A tall d'exemple, quan els EUA van mirar d'acabar amb el dièsel pels seus efectes nocius en la salut, la indústria europea, especialment l'alemanya, va impulsar un *new diesel* que es va presentar dient que era menys contaminant quan, en realitat, contamina el mateix. Amb tot, aquest fals ecodièsel s'ha estès arreu amb la complicitat dels governs i un vergonyós silenci mediàtic que permet que continuem consumint marques suposadament rigoroses, fiables i èticament responsables. I el problema és que ho seguirem fent, perquè som de memòria curta i malleable i els eficients departaments de màrqueting ho saben. ■

Sònia Casas és periodista / @sonia_casas

Des de la talaia

L'edat dels partits polítics

Miguel Guillén

Es diu que les fronteres entre unes edats i unes altres s'han tornat líquides. Els joves no volen ser adults, la vellesa s'allarga. Amb la política comença a passar una cosa similar. En el número anterior d'aquesta revista parlàvem de l'anomenada "nova política": noves maneres de fer, nous moviments i nous partits han sorgit en els darrers temps al nostre país i arreu d'Europa. A casa nostra, alguns partits amb molta història (i per tant, amb encerts i errors a les esquenes) ja no s'han presentat amb les seves sigles a les darreres eleccions al Parlament. Formacions tradicionals han format nous subjectes i coalicions, amb més o menys èxit, i avui sembla difícil pronosticar si han arribat per quedar-se definitivament. S'està posant de moda rebutjar tot allò que fa olor a vell pel simple fet de ser-ho i sembla que la novetat és bona per se. Crec que hem de ser curosos: segur que moltes de les persones nouvingudes a la política tenen molt a fer i estan plenes de bones intencions i capacitats. Segur. Però moltes d'aquestes persones no s'implicaven políticament quan la situació social i econòmica era molt dolenta des de feia temps. No és cap retret, és un fet. Les seves raons devien tenir, és clar. Ara alguns aterren en un món nou per a ells i s'atribueixen la capacitat de dir qui pot seguir fent política i qui no. Opino que la clau de l'èxit estarà en saber combinar l'experiència (la bona) amb les noves energies. Fent net, expulsant la corrupció i els mals vicis, però sense renunciar al bagatge que moltes persones acumulen en anys de lluita travessant el desert amb molt poca companyia. Als que arriben ara, benvinguts; mai no és tard. I als que porten temps fent bona (i vella) política, ànims i energia. Que la síndrome de Peter Pan no afecti negativament la nostra política. Perquè caldrà mullar-se i prendre decisions. I també cometre errors. ■

M.G. és llicenciat en Ciències Polítiques

Gran angular

Dues narratives de la crisi a l'eurozona

Francesc Amat

Com ha explicat l'economista Dani Rodrik, hi ha dues narratives a l'hora d'explicar la crisi econòmica de la Unió Europea.

La primera subratlla les ineficiències i no té miraments a l'hora d'usar arguments tipus "és culpa seva". Aquesta primera visió, predominant als països de l'Europa continental i del nord i posa l'èmfasi en els problemes comuns dels països de la perifèria (Itàlia, Espanya, Irlanda, Portugal i Irlanda). Aquests problemes són l'excés d'endeutament, un mercat de treball rígid i una baixa productivitat. És cert que el conjunt de països de la perifèria europea van mostrar patrons comuns: creixement de la inflació i dels costos de producció i creixement del dèficit de la balança per compte corrent.

Per contra, la segona narrativa subratlla que cal llegir la crisi de l'eurozona com un problema col·lectiu. D'acord amb aquesta segona narrativa el problema no seria el comportament irresponsable dels països de la perifèria; sinó que la pròpia UE era una unió incompleta que patia problemes estructurals i per tant era excessivament vulnerable quan va esclatar la crisi. L'absència d'un marc legal comú, d'una unió bancària i fiscal, o senzillament les diferències estructurals haurien conformat un problema d'interdependència. Branko Milatovic ha mostrat que les diferències en els nivells de desigualtat i de PIB per càpita entre els països de la UE són molt importants i que no han fet més que augmentar amb les successives ampliacions de la Unió.

En qualsevol cas, les diferències entre aquestes dues narratives de la crisi són evidents; la primera culpa els països de la perifèria (i exonera les economies del nord) mentre que la segona reconeix que les culpes van repartides. El cas és que hi ha elements de veritat en totes dues; i això pot explicar la lentitud a l'hora de posar en marxa polítiques per sortir de la crisi. És cert, per exemple, que els nivells de productivitat a les economies de la perifèria no van augmentar prou abans de l'esclat de la crisi. Però en canvi sí que vam obser-

var convergència en els nivells d'ocupació abans del 2008. Dit d'una altra manera, es va produir una convergència parcial entre les economies abans de la crisi.

Hi ha un segon element, però, que acostuma a acompanyar les valoracions excessivament moralistes: la tecnocràcia. No només s'assenyalen els països de la perifèria sinó que s'estimula una mateixa recepta des de les institucions de Brussel·les. Sabem que les solucions tecnocràtiques acostumen a tenir més acceptació després de crisis econòmiques. Però la combinació d'una valoració massa moralista sumada a una solució

Els mercats tornaran a generar problemes col·lectius si no hi ha àmbits institucionals de regulació

tecnocràtica pot resultar fatal pel futur de la UE. Com assenyala Rodrik, la democràcia requereix que l'àmbit d'actuació dels mercats tingui una correspondència amb l'àmbit d'actuació de les institucions polítiques: tard o d'hora els mercats tornaran a generar problemes si no hi ha àmbits institucionals de regulació, rendiment de comptes i legitimitat també a nivell europeu. Llegir la crisi com un problema d'interdependència, no només és més adequat sinó que ens situarà en una millor posició per trobar respostes.

Ara bé, els problemes d'interdependència s'han de resoldre democràticament. Saber concretar aquests àmbits de rendiments de comptes i legitimitat a nivell europeu és el veritable repte; i és per això que el baix nivell de participació a les eleccions europees és un problema. ■

F. A. és doctor en Ciència Política / @cescamat

Contravalors

Tenim immigració per molts anys?

Xavier Manté

La immigració a Europa és un fet inevitable i creixent. Som un espai envejable per tots els països africans i de l'Orient Mitjà, de moltes parts d'Àsia i Amèrica Llatina. La llibertat i una vida digna són imants. Els que busquen asil polític troben un espai de pau; els que fugen de la fam i la misèria hi veuen un nivell econòmic esperançador i un sentit de justícia social. Per més barreres i murs que es construeixin, el que Europa ofereix és tan atractiu que res els parará. No em sé imaginar com podem ajudar els refugiats perquè no hagin de sortir del seu país. Quan hi hem volgut intervenir ens hem equivocat de mig a mig: Afganistan, l'Iraq, Líbia... A més, els que naturalment els podrien ajudar i acollir-los no n'accepten: Qatar, Kuwait, l'Aràbia Saudita... Què cal fer? Ho ignoro, fora de què si venen, els hem d'acollir, tal com Jesús ens recorda.

Sobre la immigració dels que fugen de la fam i la misèria sí que sabem què fer: reduir les diferències econòmiques —això bàsicament es fa amb transferències de diners d'aquí per crear fonts de producció i riquesa allà— i establir reglamentacions comercials favorables a les seves produccions. Però no passem de les bones intencions. Dos exemples: el famós 0,7 per cent del Fons de Cooperació al Desenvolupament a Europa hem arribat a situar-lo al 0,42 per cent i a Espanya l'hem anat rebaixant fins al 0,17 per cent en el 2012, al 0,16 per cent al 2013 i al 0,14 per cent al 2014; la compra de productes de Comerç Just a Espanya representa 0,71 cèntims d'euro a l'any per persona quan la mitjana europea és de 11,4 euros i al Regne Unit puja a 32 i a Suïssa a 44.

Evidentment que aquestes dues iniciatives no resolen el problema, però sí indiquen el grau de conscienciació que en tenim i el compromís que prenem per resoldre'l. ■

Xavier Manté és enginyer

L'altra cara de la ciència

No trobaries aigua a Mart

Pol Bartrés

La recerca científica ens obsequia amb constants petites descobertes; i, de tant en tant, alguna gran sorpresa reveladora, que no per volguda deixa de ser absolutament inesperada i excitant.

El passat 28 de setembre, l'equip multidisciplinari d'investigadors de la NASA que treballen amb els resultats de l'exploració conjunta que efectua la sonda Mars Reconnaissance Orbiter i el rover (vehicle robòtic) Curiosity, ens han sorprès anunciant que el planeta Mart té aigua líquida a la seva superfície.

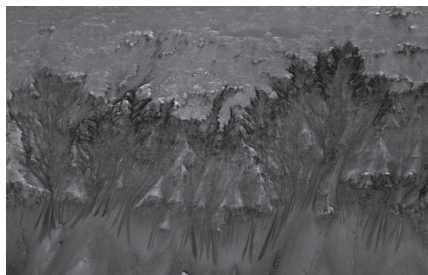
Les extremes característiques atmosfèriques del planeta roig, amb una pressió mitja de 6,36Pa (de l'ordre de 160 vegades inferior a la terrestre), deixen una ínfima finestra per a l'existència d'aigua en estat líquid. A Mart, els canvis de temperatura són molt extrems, poden oscil·lar entre els -87°C i els 20°C, i això provoca que l'aigua es sublimi, passant d'estat sòlid a gasós, és a dir, de gel a vapor d'aigua, directament. Per això, la presència d'aigua líquida a Mart es creia escassament probable, per la qual cosa des de feia anys s'havia convingut que era pràcticament inexistente.

Però, l'estudi de l'evolució de la superfície marciana en els darrers dos anys, ha desvetllat la presència en diferents indrets d'un compost fluid que, a l'estació càlida, erosiona la terra formant un seguit de solcs. Aquest compost és una salmorra (aigua saturada de sal) de perclorat que, a diferència de l'aigua pura, en les condicions de Mart pot preservar la seva fase líquida en un rang ampli de temperatures (entre els -70°C i els 24°C). Sí, val la pena insistir-hi, Mart té aigua líquida a la seva superfície.

La flamant descoberta, que des de anys i anys els científics i investigadors perseguïen a cegues, proporciona una triple gratificació científica: l'increment de probabilitats de trobar vida extraterrestre (en el sentit estricte) al subsòl marcià, la identificació clara dels indrets on focalitzar

les pròximes recerques i la possibilitat de facilitar l'estada a futures missions humanes al planeta Mart.

I és que d'un temps ençà Mart ens fa de mirall. De vida només en tenim una sola referència, i és la nostra, la de la Terra. La possible identificació de traces marcianes d'altres processos biològics revolucionaria amb tota seguretat el nostre coneixement de la vida tal com avui l'entenem. Però de Mart també ens n'interessa els seus processos geològics i climatològics: el cicle de l'aigua i el cicle del diòxid de carboni, especialment.

Investiguem Mart com una Terra envellida, com un futur estadi del nostre planeta

No podem oblidar que investiguem Mart com una Terra envellida, com un futur estadi del nostre planeta, com un reflex del que podria esdevenir-se; i això ens ha d'esperonar i carregar-nos encara més de raons per preservar aferrissadament la diversitat biològica i mediambiental que atreurem aquí a la Terra.

De moment, a l'espera de descobrir més misteris sobre aquest llunyà i misteriós planeta, bo i el que pugui semblar d'entrada, hem fet un triple pas: hem trobat aigua a Mart. ■

Pol Bartrés és enginyer

HARTMANN, William.
Guía turística de Marte.
Editorial Akal, 2011.
Web: mars.nasa.gov/

Amb dorsal

L'esport dels maleïts burgesos

Manel Bosch

L'excentricitat és quelcom que lliga bé amb les dictadures. Si algú creu que això són coses del passat que miri a la Xina, on el seu govern acaba de prohibir a 88 milions de persones –tantes com militen al partit comunista del país– jugar a golf. El president del gegant asiàtic, Xi Jinping, creu que aquesta mesura, entre altres, posarà fi a l'orgia d'excessos que esquitxa el partit. Moral de ferro com en els vells temps. L'actualització del codi ètic de la formació única s'allunya de l'aperturisme, sempre calculat, del règim xinès. De fet el patriarcat de la revolució, Mao Tse Tung, sempre va prohibir que es jugués a golf. “Un esport per a milionaris”, en deia. Ara, amb una corrupció generalitzada i set-cents milions de camperols que viuen en condicions de vida modestes, la dictadura torna als orígens. L'afer demostra un cop més la paradoxa del vincle entre política i esport: aquells qui el neguen són els primers a fer-lo inevitable. Si a això li sumem una autocràcia la dimensió sempre agafa més volada. Als comunistes xinesos sempre els quedarà el consol de no ser els únics en aquesta croada: Fidel Castro i Ernesto ‘Che’ Guevara es van deixar fotografiar simulant una partida de golf per fer befa “d'Eisenhower i els burgesos”. A Cuba, però, sembla que el vent ha canviat. Avui un dels cinc fills de l'excaball cubà, Antonio Castro, es un reputat golfista que treballa pel govern a fi de trobar inversions milionàries a l'illa. Les inversions que Castro fill cerca per al país caribeny són, ni més ni menys, que en forma de camps de golf. Mentrestant a occident l'auge de l'esport de fons, sumat a la mentalitat ecològica, fan que el golf minvi. Tan és així que la revista *business insider* ha situat el ciclisme “com el nou golf”. Veurem doncs algun dia les bicicletes prohibides a Pequín? ■

Manel Bosch és periodista

Cartes creuades

Altres tipus d'herois

De: Jordi Cussó

Per: Cinto Amat

CC: Revista Valors

Assumpte: Immigració

data: 21 d'octubre de 2015

Benvolgut Cinto,

El Papa Francesc ens recorda que les nostres societats estan vivint un “*acostumbramiento*”, és a dir, ens hem acostumat al Mal. Ja gairebé res ens commou. Ens presenten la realitat de tal manera que ens hem tornat mers espectadors d'unes imatges, que provoquen una mena d'insensibilitat social que fa esfereir. Jo intento viure despert, deixant-me colpir per la realitat que m'envolta, malgrat sigui més còmode tancar els ulls. Però no puc acostumar-me de cap manera a les imatges de tants homes i dones que fugin dels seus països, que truquen a les nostres portes.

Repasant aquest dies antics materials, he trobat un llibret que recollia una activitat del curs 2005-2006 que vam fer a la parròquia de Sant Josep de Mataró. La vam titular *El viacrucis de l'immigrant*. Dèiem llavors: “Nosaltres no tenim la solució als greus problemes que es plantegen”, però se'ns convidava a mirar el nostre cor, per anar traient les diferents crostes que hem anat posant a base de repetir: “no hi podem fer res, és culpa del sistema, són països corruptes, fanàtics i terroristes etc., tants i tants tòpics que ens van recordant

els mitjans de comunicació i la rumorologia general”. Però per damunt de tots els estereotips i prejudicis, hem de ser capaços d'acollir a tothom.

Veient, però, aquest homes i dones, em crida l'atenció que són capaços de no desanimar-se, i malgrat tot sigui una bogeria, segueixen caminant. I el problema no és de cansament, sinó descobrir que hi ha poca gent disposada a donar-los un cop de mà. En ells, però, sempre hi ha un darrer alè de vida i d'esperança. I quan per fi arriben a la seva “terra promesa”, res és com havien imaginat. Els braços no estan oberts, les sospites cap a ells creixen, la seva creença és un obstacle, la quantitat un problema, i cap país se'n vol fer càrrec. Senten que els països se'ls rifen, però per rebre'n els menys possibles.

Com em meravella aquesta gent que sempre troba forces per continuar el camí de la vida, per més dura que aquesta pugui ser! No es resignen amb els esdeveniments, no accepten amb fatalitat les coses. I com em meravellen tantes persones que volen canviar la realitat i treballen amb esforç i llàgrimes per no defallir en la seva aposta de vida. I, gràcies a Déu, n'hi ha molta d'aquesta gent al nostre entorn! Penso, Cinto, que sense caure en un fals bonisme Europa té l'oportunitat de viure i exercir la solidaritat sense condicions. Hem trencat les fronteres físiques, però encara no som capaços de trencar les mentals, i si no som capaços de fer-ho, tornarem a les físiques. Hem de ser capaços d'arribar on sembla impossible, a viure una solidaritat sense límits. Encara em ressona una frase que fa pocs dies em van enviar per *whatsapp*: “*El ser humano no tiene dinero para abastecer de agua zonas áridas, pero si tiene dinero para buscar agua en Marte*”. Ens manca més intel·ligència col·laborativa per ser veritables actors del que passa a les nostres fronteres. Necessitem que la vella Europa desperti de la seva llarga

somnolència. És cert que encara no hem sortit de la greu crisi econòmica que hem patit, però si podem anar a buscar aigua als espais siderals, hi ha capacitat suficient per transformar aquesta realitat i fer-la molt més acollidora e inclusiva. I tinc clar que aquesta transformació no la farem individualment, sinó amb grup. Ningú pot quedar al marge d'aquesta solidaritat que la realitat ens imposa i demana.

Recordo la darrera final del Barça. Milers de persones van sortir al carrer per

Aquesta mena d'herois no els rebem a les places, sinó que fins i tot alguns els voldrien retornar a casa

Ens manca més intel·ligència col·laborativa per ser actors del que passa a les nostres fronteres

saludar els herois de Berlín. I quina era la seva gesta? Guanyar un partit. Per què no hi ha el mateix apassionament pels qui arriben a casa nostra, aquest sí autèntics herois? No ens interessen els seus relats. Aquesta mena d'herois no els rebem a les places, sinó que fins i tot alguns els voldrien retornar a casa seva.

Em segueixen meravellant tants homes i dones que responen amb valentia davant d'aquestes persones que han patit el desamor i el fracàs social més gran que és la guerra. Si en alguna cosa demostren que són rics és en capacitat d'acollida. Aquesta és la única riquesa que conec que fa vessar llàgrimes d'emoció i agraïment.

Una abraçada cordial. ■

Jordi Cussó és capellà i economista

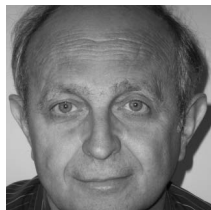
De: Cinto Amat

Per: Jordi Cussó

CC: Revista Valors

Assumpte: Immigració

data: 24 d'octubre de 2015

Benvolgut Jordi,

Altra vegada hem de parlar dels interrogants que ens planteja la immigració. Tornar una i altra vegada sobre el mateix tema pot acabar esmussant la nostra capacitat de reacció, la nostra sensibilitat. Al final ens preguntem: què hi podem fer nosaltres? I no trobem una resposta satisfactòria. Les petites coses que podem fer –donar diners, participar en organitzacions de voluntaris, en programes de sensibilització– són quasi res davant l'enormitat d'un problema que s'origina en la cobdícia pel poder i en la incapacitat de les potències i governs per enfrontar les conseqüències del seu mal govern.

Fa un temps l'escriptor israelià Amos Oz, en rebre el Premi Goethe, es deia que a vegades pot resultar difícil definir la veritat, però el mal desprèn sempre una olor inconfusible. Podem estar discutint deu mil maneres d'aplicar la llei d'estrangeria, però mentrestant el Mal ens arrabassa els cossos d'aquests joves. Podem parlar dels defectes del sistema, de la culpa de la societat, del colonialisme, muntar un gran campionat mundial del victimisme, però mentrestant el Mal fa el seu camí. Només imaginant l'altre com un imperatiu moral, sabent quina és la diferència entre el Bé i el Mal, entre causar dolor i guarir-lo, posant-nos en el seu lloc, podem fer front a la por i al fanatisme excloent que desencadena.

Els emigrants sirians ja han perdut la por davant el que significa afrontar riscos enormes per a la seva vida fugint del seu país. Això no els fa herois, però sí que ens posa en evidència la dignitat del seu esforç titànic. En canvi a Europa, que és paradoxalment la meta d'aquests emigrants, estem covant la por, com si de la seva presència se n'haguessin de derivar mals irreparables per al nostre futur. L'espai Schengen, que un dia vam saludar com una demostració de progrés de les nostres soci-

etats, està perdent la seva vigència, molts estats hi contraposen els seus interessos nacionalistes per aixecar murs i barrar el pas als refugiats. Veiem les greus disfuncions que afecten la unitat d'Europa derivades de la crisi econòmica, però la negativa de la majoria d'estats a acceptar taxes raonables d'immigrants no fa més que confirmar que la malaltia de fons europea rau en la seva pobresa ètica. Mira el comportament del govern hongarès i mira la ultradreta que ara tornarà a governar Polònia. No cal, però, anar tan lluny. Fa uns pocs anys que el govern italià de Berlusconi va aprovar per decret la condició de delinqüent de tot immigrant que es trobés al país sense tenir els papers de residència en regla, un disbarat que atemptava contra la dignitat humana protegida per la legislació internacional, la Declaració Universal dels Drets Humans. Sortosament aquella temptativa no va prosperar. I aquí, al Maresme, un Ajuntament va proposar fa pocs anys que s'utilitzessin les dades del Padró Municipal per denunciar a la policia els immigrants en situació irregular; es volia convertir el Padró en un llistat de ciutadans sospito-

Cal preguntar-se si el refús social que ara es promou de la immigració no ens passarà comptes en el futur

La dignitat sempre ha de romandre inalterada, doncs es tracta d'un dret mínim invulnerable

sos, els funcionaris municipals en un cos de delators i la policia en un cos perseguidor i repressor. Ajudar a superar plantejaments xenòfobs com aquests potser és la millor manera de lluitar contra la sensació d'impotència que dèiem.

La llibertat és el fonament de la dignitat humana, el primer dels drets que pertany a la persona com a tal, i no com a ciutadà d'un o altre lloc, constitutiu de l'ordre polític i de la pau social. Sigui quina sigui la situació en què la persona es trobi, la seva dignitat ha de romandre inalterada, doncs es tracta d'un mínim invulnerable que tot estatut jurídic ha de respectar.

Els partits, les institucions i els grups socials ha d'emprendre una tasca pedagògica per presentar en sentit positiu el contingut humà i la transcendència social i econòmica de la immigració, i per tractar de forma també positiva els conflictes que genera. Més si tenim en compte que l'any 2050 a Europa, segons un Informe del Comitè de Savis de la UE, en el supòsit improbable de falta d'immigració, es reduirà en 68 milions de persones el nombre de treballadors. El mateix informe senyala la conveniència de veure en la immigració més una oportunitat que una càrrega. Des d'un punt de vista estrictament economicista, doncs, també cal preguntar-se si el refús social que ara es promou per part d'alguns partits polítics i grups socials del fet de la immigració no ens passarà comptes algun moment, considerant que mentre van durar els anys d'expansió econòmica els vam esbrimar sense miraments en llocs de treball que ningú més acceptava.

Una abraçada. ■

Cinto Amat és advocat

Immigrants africans intentant arribar a la ciutat espanyola de Melilla.

MONOGRÀFIC

Edats líquides

— Editorial

JOVES, ADULTS I VELLs. FINS QUAN?

Els nostres avis consideren un miracle viure més de vuitanta anys. Ells, van fer-se “homes” als divuits o als vint anys. En aquesta edat van lluitar en una guerra, van adquirir la seva primera feina –i sovint única– i, només alguns, van tenir la fortuna d’estudiar, d’anar a la Universitat. Les noies, en aquesta edat, ja feien calaixera a l’espera del dia que es casessin. Per a ells, l’adulthood, època de construcció d’un futur i d’una família, era el tram més llarg de la vida. Perquè, a partir dels 65, ja només comptaven amb una mica més de temps regalat.

Avui, en canvi, les fronteres entre les franges d’edat que el psicòleg Erik Erikson va dictar a la dècada dels cinquanta –joventut, maduresa i senectut– s’han desplaçat considerablement. La joventut cada vegada comença més d’hora. Els caps de setmana es veuen nois i noies de catorze anys en molts centres d’oci nocturn consumint tabac i alcohol. I les primeres relacions sexuals es tenen als quinze. I si tenim en compte la durabilitat dels estudis (la massificació de la universitat, els màsters i els postgraus), el moment en què hom marxa de casa dels pares, adquireix la primera feina o s’acaba el Carnet Jove, la joventut arriba fins els 30.

Per contra, la vellesa encara ens truca oficialment a la porta als 65 anys, quan l’estat ens penja l’etiqueta de jubilats. En aquesta franja d’edat, però, actualment trobem homes i dones completament actius que avui cuiden –i fins i tot ajuden econòmicament– de fills, pares i néts (tres generacions). I, a més, van a conferències, viatgen, fan voluntariat, etc. I és que la vellesa ha passat a tenir generacions, perquè ja ocupa una mitjana de vint anys de la nostra existència, ja que l’esperança de vida a Catalunya és de 82 anys.

Però és sostenible econòmicament una societat en què les dues franges d’edat més llargues –la joventut i la vellesa– són aquelles que es caracteritzen per la dependència? És evident que econòmicament, no. Però... i psicològicament? Quins efectes en clau de valors pot generar una societat d’aquestes característiques? És clar que hi ha hagut importants alteracions. Per exemple, valors com la identitat, abans més característics de l’adolescència, s’han convertit avui en transversals de tota l’evolució vital d’una persona. L’educació, també referència de la primera etapa de la vida, ara també triomfa entre els grans. I si fa uns anys les ONG i entitats del Tercer Sector estaven plenes de joves il·lusionats per canviar el món, avui també són els jubilats els qui aposten per la solidaritat i el voluntariat. ■

“És sostenible econòmicament una societat en què les dues franges d’edat més llargues –la joventut i la vellesa– són aquelles que es caracteritzen per la dependència?”

'Dibuixant sobre el tema' — Toni Batllori

Edats líquides

L'entrevista — Maria Coll

Feliciano Villar, psicòleg evolutiu

Podem gaudir d'abonaments juvenils fins els trenta anys i descomptes per a jubilats a partir dels seixanta-cinc. Es pot gestionar una societat que divideix la població en aquestes franges d'edat? Ho preguntem a un expert en psicologia evolutiva.

“MALGASTEM ELS ANYS GUANYATS A LA VIDA”

A la Universitat de Barcelona, concretament a la Facultat de Psicologia i Educació –ubicada al Campus Mundet– s'imparteix una assignatura que s'anomena "Adolescència, adultesa i senectut". Volem saber els efectes que pot tenir a la persona i a la societat el fet que les fronteres entre algunes franges d'edat s'hagin tornat més líquides. I qui millor ens pot respondre a aquesta pregunta que el professor d'aquesta assignatura? Truquem a la porta del despatx de Feliciano Villar.

Tradicionalment s'ha dividit el creixement psicològic de l'home en tres o quatre etapes: infància, adolescència, adultesa i senectut. Actualment aquesta divisió encara és vigent?

És un sistema clàssic de divisió que continua vigent, però òbviament avui cal considerar-lo amb molts matisos. En primer lloc, cal tenir en compte que aquests tres períodes tenen diversos subperíodes. Per exemple, existeix una primera infància fins els dos anys, una segona infància fins els sis anys i, una tercer període, que arriba fins els dotze anys. El sistema educatiu ja recull aquesta divisió. No és aleatori que els nens comencin primària als sis anys.

Per què parla de matisos?

Doncs, com que la societat està canviant, la resta de períodes –adolescència, adultesa o maduresa i vellesa– també estan canviant. L'adolescència, per exemple, s'està ampliant. Alguns fins i tot asseguren que ja hi ha una nova etapa entre l'adolescència i la mitjana edat, l'anomenada postadolescència o adolescència emergent. Formen part d'aquest tram aquells que tradicionalment hem anomenat joves. Ja no són adolescents, tenen plans de futur, es volen comprometre i tenen més o menys clar què volen fer, però encara no tenen l'oportunitat de desenvolupar els rols típics d'un adult, és a dir: encara no s'han independitzat dels pares; si tenen parella, no viuen amb ella; no tenen una feina estable i segueixen formant-se. Seria el període dels vint-i-tants.

Per tant, cadascun dels períodes vitals adquireix una major complexitat...

Sí, sense cap mena de dubte. En el cas de la vellesa tampoc podem parlar d'una única vellesa. Actualment hauríem de distingir, com a mínim, dos grans processos dins de

la vellesa. Una primera part de la vellesa durant la qual la majoria de les persones podem seguir desenvolupant rols actius –aquesta pot ser una època de molta plenitud–, i una segona part de la vellesa, a partir dels vuitanta, quan les persones ja moltes patim processos de dependència o degeneratius i aleshores la nostra autonomia entra en perill. Alguns experts qualifiquen la primera fase de tercera edat i la segona de quarta, però jo no comparteixo aquestes etiquetes, ja que es tracta de processos.

Tradicionalment també s'han associat aquestes fases a uns objectius relacionats amb el creixement. Això encara és així?

El psicòleg Erik Erikson assegurava que a cada moment de la vida, l'home havia de resoldre un problema que se li plantejava. Per exemple, què han d'afrontar els adolescents? Doncs, segons ell, el tema de la identitat: qui sóc, què vull ser de gran, amb què em vull comprometre... A la joventut, el tema clau és com relacionar-me de forma madura, compromesa i seriosa amb altres persones, sobretot amb la parella. A la mitjana edat el tema és la generativitat, anar més enllà del projecte que has creat amb la teva parella i ser capaç de produir un element que et transcendeixi, que sigui el teu llegat: fills, feina, etc. I, finalment, en el cas de la vellesa, segons Erikson, el tema principal és la integritat: mirar enrere i veure que la teva vida ha tingut sentit. Fer balanç.

Erikson és dels anys cinquanta, avui aquesta explicació encara serveix?

L'esquema és vigent, perquè tots els objectius són igualment rellevants, però amb canvis. Jo avui no comparteixo amb Erikson algunes coses, de fet, si ell visqués potser segurament també hauria fet reformulacions a la seva pròpia teoria. Per exemple, a la primera part de la vellesa, la generativitat encara té molt de sentit: es pot continuar creant amb els n'ets, fent de voluntari, implicant-se políticament, cuidant altres persones, etc. En canvi, la integritat tindria més sentit especialment en la darrera etapa de la vellesa, quan un se n'adona que la vida no és finita i s'acosta el final.

I la recerca de la identitat no solament forma part de l'adolescència....

No. Erikson deia que la identitat forma part de l'adolescència; ara, en canvi, es pensa que la identitat es planteja per primera vegada a l'adolescència, però un no tanca aquest tema en aquesta etapa. Al llarg de la vida un individu pot tenir diverses caigudes respecte la identitat. Són, per exemple, típiques les crisis dels quaranta o cinquanta anys, persones que se n'adonen en aquest moment que no han pogut complir els somnis de joventut i aprofiten aquestes darreres oportunitats.

Fa uns anys va fer fortuna el terme Síndrome de Peter Pan.

Aquests termes són més periodístics que científics. Si per aquest síndrome ens referim a aquells joves que encara viuen amb

"La gent no pot viure en una situació de frustració perpètua; tots, al final, ens acabem adaptant"

"Alguns asseguren que ja hi ha una nova etapa entre l'adolescència i la mitjana edat, la postadolescència"

dependència dels pares, ens hauríem de preguntar quants d'ells, en altres circumstàncies, no desitjarien viure autònomament i volar per si sols. No podem oblidar que les circumstàncies actuals no són favorables als joves. La societat avui és tan complexa que un necessita molts anys formant-se i, per altra banda, les oportunitats laborals, que són la clau de la independència, són les que són. Ja ho deia Marx, les circumstàncies socioeconòmiques marquen una societat i fins i tot la psicologia d'aquesta.

Les circumstàncies econòmiques i socials que estem vivint actualment –una generació tocada per una crisi econòmica– com ens pot afectar psicològicament? És a dir, fins a quin punt pot ser perjudicial que una generació d'una societat no es consideri globalment madura fins els trenta anys? No necessàriament ha de ser perjudicial, les persones ens adaptem a tot. Potser, per alguns joves, que voldrien ja ser fora

Edats líquides

de casa dels pares, pot resultar frustrant; però la majoria s'ajusta a la nova situació. Hi ha qui diu que ara el principal somni dels nous joves ja no és independitzar-se i tenir fills, sinó estar a la moda de la darrera tecnologia i comprar-se un cotxe. No crec que per la majoria d'ells aquesta situació tingui de forma psicològica repercussions grans i a llarg termini. Ara bé, una certa frustració, especialment els més formats, ja que van comprar el somni que els hi van vendre, segurament que sí existeix. A més, la gent no pot viure en una situació de frustració perpètua; tots, al final, ens acabem adaptant.

És preocupant psicològicament que el període de la maduresa només duri 35 anys i sigui el que pateix una major reducció?

No. Hem de pensar que el pas d'una etapa a una altra no és un ritus, sinó un procés. Un no deixa d'estudiar i després es posa directament a treballar, sinó que primer fa de becari, té feina a hores... fins que, finalment, a la llarga, l'espai laboral ocupa un volum seriós de la vida de la persona. I, també hauria de ser així al final laboral de la vida. Després de quaranta anys de treball no s'hauria de rebre una carta de jubilació, sinó que en una societat ideal, hauríem de fer un procés processual cap a un nou rol, és a dir, treballar cada cop menys hores fins arribar a la jubilació completa. De fet, ara que la jubilació serà als 67 anys, aquest procés es podria imposar per motius econòmics i no psicològics.

Avui tenim uns jubilats hiperactius?

No em preocupa que hi hagi gent gran hiperactiva si aquest estil de vida l'han triat ells. Em preocupa quan algú vol fer una cosa però no la pot fer perquè no hi ha opció. Si una persona vol omplir-se el dia d'activitats perquè així creix i se sent bé perquè creu que aprèn coses i aporta coses, fantàstic! Tant de bo tinguéssim la possibilitat que tothom durant la vellesa pogués configurar la seva vida segons els seus desitjos. Durant la vellesa tenim una llibertat per escollir que en altres etapes de la vida segurament no tenim.

I ara acceptem més la vellesa? O precisament com que arribem als 65 anys amb millor qualitat de vida ens costa més?

La imatge de la vellesa actual no és gaire

positiva, per això hi ha moltes persones grans que eviten identificar-se amb la imatge estereotipada de la vellesa. De fet, és una fotografia molt injusta. Les persones grans actuals no són homes grans asseguts en un banc amb bastó i boina. Les persones que avui arriben a la vellesa són les que en la seva joventut escoltaven els Rolling Stone i els Beatles, corrien davant dels grisos, etc. Per tant, atenció quan parlem de gent gran avui perquè es tracta d'una generació amb molt d'ímpetu, amb una vida laboral molt intensa, en la qual la formació universitària no ha estat una raresa, etc. Són gent gran que ens exigirà molt més. I, per tant, jo em pregunto: ens podem permetre perdre tot aquest potencial? D'alguna manera estem vivint una colonització de la vellesa per part de la mitjana edat i no els podem identificar més amb el patró tradicional de la persona gran.

De fet, les persones grans s'han convertit en un gran target: van a conferències i cursos, tornen a la universitat, compren abonaments culturals, etc.

Sí, però el que defineix més la gent gran d'avui és la diversitat. Hem mencionat dues grans etapes generals però no tothom arriba als vuitanta amb la mateixa qualitat de vida. Generalment, a partir d'aquesta edat, algunes d'aquestes activitats deixen de practicar-se. La gent gran, a diferència dels joves que tenen el luxe de poder fer inversions de futur que potser no funcionen, viuen més ancorats al present i saben que ja no tenen temps de rectificar.

Fa cent anys els homes es feien grans als divuit anys, es jubilaven als 65 i es morien els 75. Ara es fan adults als 30, es jubilen als 65 i moren als 82, de mitjana. Aquesta proporció és "lògica"?

Alguns autors anglesos parlen del *cultural lag* (desfasament cultural). Una cosa és el que ha avançat la ciència i el que ha avançat la de vida en termes de longevitat i de salut i una altra tema són les estructures socials que donen resposta a això, que estan basades en un model antic. La jubilació abans era sostenible perquè era un període breu de la vida. Estava pensada perquè després d'una llarga vida laboral la persona pogués descansar, ja que després, en pocs anys, es moria. Ara, en primer lloc, ens trobem que potser les persones no

volien descansar perquè la seva feina no ha estat un càstig, sinó una acció que els ha reportat satisfacció; i, per altra, gràcies a un augment de l'esperança de vida, fins els 82 anys, el temps de jubilació s'ha allargat vint anys.

Una situació insostenible.

Sí, és evident que tenim un efecte "desfasament" i, per això, hem de pensar què fer amb la vellesa. El gran èxit de la humanitat del darrer segle ha estat augmentar en trenta anys l'esperança de vida. Ara el dilema és saber com donar una utilitat i un valor a aquests anys guanyats. Ara, per desgràcia, no en fem gran cosa; cadascú es busca la vida per aprofitar-los. Valoro la llibertat, però això és un malbaratament.

I com aprofitar-los, doncs?

"No em preocupa que hi hagi gent gran hiperactiva si aquest estil de vida l'han triat ells"

"Les persones grans actuals no són homes grans asseguts en un banc amb bastó i boina"

Com a societat hauríem d'establir algun tipus de dispositiu per aprofitar l'experiència, els recursos, la capacitat que tenen els grans per aportar coses a ells mateixos i a tota la societat. No seria una cosa obligatòria. Si hi ha persones grans que volen descansar, perfecte; s'ho han ben guanyat. Es tracta de crear canals per aquells persones que no volen veure la telenovella i que volen continuar aportant coses a la societat: voluntariat, participació política —per cert, només ens en recordem de la gent gran quan els demanem el vot o només els preguntem la opinió sobre temes que els afecten directament—, etc. Si nosaltres avui ens beneficiem d'ells, en el futur podrem crear societats més intergeneracionals.

S'han trencat definitivament els antics lligams entre generacions?

Avui, més enllà de la família, les generacions tenen molt poca possibilitat de rela-

Feliciano Villar en el seu despatx de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona.

Expert en vellesa

Feliciano Villar és llicenciat en Psicologia i doctor en Psicologia per la Universitat de Barcelona. Ha estat professor a la Universitat Rovira i Virgili i professor visitant a la Universitat Catòlica de Nimega, Holanda, i la Universitat d'Oxford, Regne Unit. Des de 2003 és professor titular al Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Desenvolupa tasques de recerca com a membre del Grup d'Investigació de Geratologia (GIG) i ha participat en projectes del Ministeri d'Educació i Ciència, la Insero i la Unió Europea. Ha publicat diversos llibres, entre ells *Psicologia de la vejez*, conjuntament amb Carmen Traidó; *Envejecer en positivo*; *Discapacidad, dependencia y autonomía en la vejez* o *Psicología evolutiva: modelos de desenvolvament cognitiu*, conjuntament amb Estanislau Pastor.

cionar-se amb generacions superiors o inferiors. Ara bé, per què no crear ponts perquè siguem una societat per a totes les edats en la qual tots puguem col·laborar, compartir i en la qual no hi hagin activitats que no siguin monogeneracionals sinó intergeneracionals? Sembla que l'experiència dels grans no ens val i només ens interessen les coses noves. La tecnologia té un paper molt important a la nostra societat i en aquest camp els grans no poden aportar gran cosa. Però ens hauríem de preguntar: només amb les coses noves anem a algun lloc? Les coses velles també tenen un valor.

L'esperança de vida de les dones són els 84 anys i la dels homes de 78. Hi ha diferències de gènere en la psicologia evolutiva?

Si mirem el patró d'activitats entre homes i dones hi ha diferències. Per exemple, dins la família, els homes i les dones grans, encara que ja han acabat l'època de criança, adquireixen patrons diferents amb els nets: les àvies els cuiden dins de casa – els donen de sopar, els banyen... –, en canvi els avis fan activitats fora de casa –els porten a escola, van al parc, etc–. En el cas de les activitats, per exemple, els homes partici-

“M'agradaria pensar que a la societat del demà, quan jo sigui gran, se'm tindrà més amb compte”

“Hem de canviar aquesta visió encara amb blanc i negre que tenim de la vellesa. Ja no és així”

pen més en aquelles relacionades en qüestions polítiques, en canvi les dones ho fan més en aquelles relacionades en l'educació. Les dones, en conjunt, participen més.

Alguns experts asseguren que valors comuns entre els joves, com la solidaritat, l'altruisme, l'empatia... ho són més entre la gent gran. Hi estaria d'acord?

És una teoria raonable, però els joves són especialment idealistes, i aquesta filosofia de vida també els porta sovint a donar part del seu temps a feines altruistes. No crec que els joves d'ara, en aquest sentit, siguin pitjors que els de fa uns anys.

És possible fer pronòstics de futur en aquest camp?

Més que fer pronòstics de futur, és important pensar. Calen persones que no facin polítiques per d'aquí quatre anys, sinó en polítiques a llarg termini. D'on venim? Què està passant? On anem? Quins problemes i quines oportunitats podem tenir en el futur? Mai tindrem la societat ideal, però cal projectar a llarg termini encara que això no doni vots. M'agradaria pensar que a la societat del demà, quan jo sigui gran, se'm tindrà més amb compte i no solament un mes abans de les eleccions; que podrem generar canals perquè la gent gran pugui aportar coses i les que ara ja fan siguin més visibles. Perquè la gent gran fa moltes coses. En termes econòmics, quant en costaria tota la feina que fan els avis cuidant nens o altres persones? Quants diners val tot el temps que inverteixen en voluntariat? Hem de canviar aquesta visió encara amb blanc i negre que tenim de la vellesa, i crear vincles entre generacions per tenir unes comunitats més integradores i solidàries, on tothom pugui aportar en funció de la seva experiència, capacitat i motivació per fer-nos millors. ■

Edats líquides

— Pau Miret

Aquest investigador del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) ens fa un estudi sobre els principals canvis biogràfics i generacionals que ha sofert la demografia catalana les darreres dècades.

CANVIS BIOGRÀFICS I GENERACIONALS

Hi ha un adagi popular que resa: “qui de jove no és revolucionari no té cor, però qui de gran encara ho és no té cap”. El sentit moral d'aquesta sentència és que els valors canvien amb l'edat i sempre en la mateixa direcció. Però a més d'analitzar aquest procés biogràfic també resulta interessant estudiar com aquests canvien entre cohorts, fruit de l'evolució històrica de les mentalitats.

El canvi en el comportament demogràfic en les darreres dècades ha estat substancial. Els àmbits són d'allò més diversos, però tots ells interrelacionats: educació, mercat de treball, relacions intergeneracionals, curs de vida familiar, longevitat... Aquí voldríem fer cinc cèntims sobre com han mutat els valors en les diferents etapes de la biografia personal.

Un dels canvis radicals a considerar ha estat en el nivell d'instrucció. Iniciat el període democràtic a Catalunya s'observà una societat on un de cada cinc homes i una de cada deu dones en el grup d'edat de 25-29 anys havien assolit un grau per sobre de l'educació primària obligatòria. Eren una petita minoria, la meitat amb estudis secundaris i l'altra meitat amb estudis universitaris. La situació educativa entre la joventut catalana mutà acceleradament al llarg del darrer quart del segle XX, però s'ha estancat durant el XXI. Per una part, les dones assoleixen actualment un major grau d'instrucció i, per altra, la participació educativa pos-

tobligatòria és majoritària entre la joventut catalana. Per col·locar alguns números sobre la taula: un quaranta per cent de la població de 25-29 anys té estudis de batxillerat o formació professional, i el vint per cent dels homes i el trenta per cent de les dones han assolit un nivell universitari.

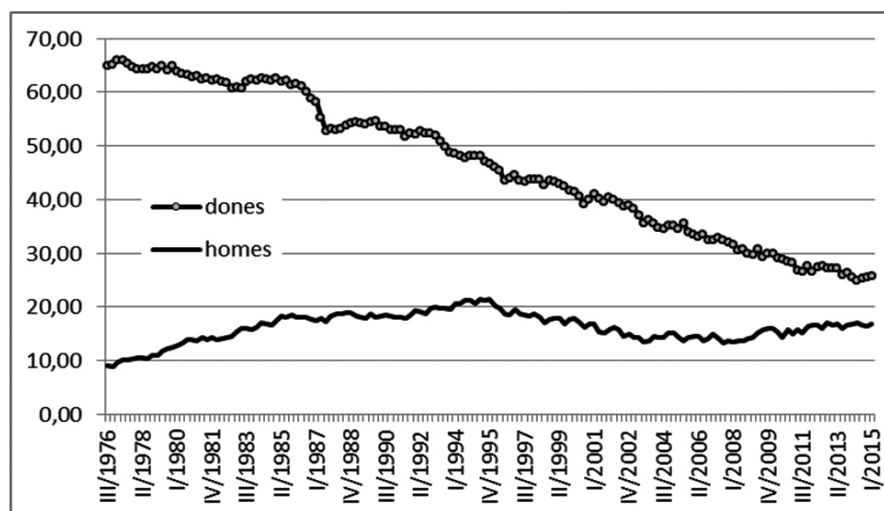
L'inici de l'actual període democràtic va coincidir amb l'esclat de la crisi econòmica adjectivada com “del petroli”, provocant que la plena ocupació fos una situació desconeguda, en particular per als grups socials més vulnerables. Els canvis en el món laboral també han estat clau. Des de l'Estatut dels Treballadors de 1981, l'edat mínima per a treballar són els 16 anys i l'edat ordinària de jubilació els 65 (aquesta última ha sofert una prolongació fins als 67, però encara no està operatiu. Dins del rang d'edat dels 16 als 64 anys, a meitat de la dècada dels setanta, un deu per cent dels homes i un 65 per cent de les dones no formaven part de la força de treball. Aquí es barrejava qui es dedicava exclusivament als estudis (relativament poca gent, com acabem de veure) o a la cura familiar, o qui es trobava en posició d'invalidesa laboral o prejubilació. Una minoria entre la població masculina, però la immensa majoria de la femenina. Una proporció que s'ha anat reduint progressivament sense interrupció d'ençà fins als nostres dies. Al 2015, la proporció de dones entre els 16 i els 64 anys que no componien la força laboral era del 25 per cent, doncs havia caigut la dedicació exclusiva a les tasques domèstiques. Entre els homes,

Al 2015, la proporció de dones entre 16 i 64 anys que no componien la força laboral era del 25 per cent

L'increment de les llars unipersonals està associat a la major longevitat femenina respecte a la masculina

la activitat laboral mostra una evolució cíclica seguint el dictat de l'evolució econòmica: amb la crisi dels vuitanta la inactivitat a aquestes edats va assolir un vint per cent (a causa de les jubilacions anticipades), amb la millora econòmica de principis de segle aquest indicador s'ha reduït en cinc punts, i amb la crisi actual anem camí de tornar a la situació de partença. És a dir, les dones busquen cada cop una major inserció laboral, que en altres temps l'hi era negada en quant esdevenien esposes i mares, i els homes busquen la protecció de l'Estat del benestar per jubilar-se abans d'hora en períodes de manca de feina.

Per a qui vol treballar no hi ha major frustració que no poder fer-ho. Catalunya ha viscut successives crisis econòmiques en les darreres dècades: una tingué un pic a meitat dels anys vuitanta (amb taxes d'atur masculines que es dispararen fins al 20 per cent i femenines que arribaren fins al 30 per cent), un altra a meitat dels noranta amb una intensitat similar però menor extensió i una tercera de la

Percentatge de inactivitat laboral per sexe dels 16 als 64 anys a Catalunya, del segon trimestre del 1976 al primer trimestre de 2015.

que encara no s'albira el final, però que ha elevat l'atur fins a un insofrible 25 per cent per ambdós sexes. On el món laboral és un estructurador fonamental del sistema de valors, la desocupació actua com un torpede a la línia de flotació de la personalitat (juntament amb la precarietat).

L'extensió de la instrucció i la conjuntura laboral incideixen en certs processos demogràfics fonamentals com pugui ser l'emancipació dels joves, que cada cop és més tardana. En una societat com la catalana seria d'esperar que un o una jove de 25-29 anys hagués format una llar pròpia, fos aquesta familiar o no. De fet, en aquest grup d'edat a meitat dels setanta un vuitanta per cent de les dones i un setanta dels homes s'havien ja emancipat. Tanmateix aquests percentatges s'han reduït

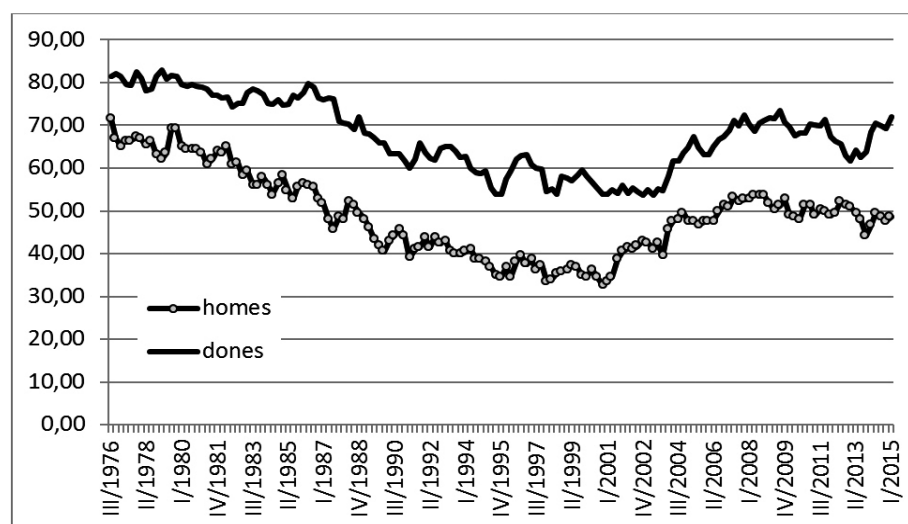
considerablement fins a l'albada del segle XXI, ja que avui en dia un 45 per cent i 67 per cent de les dones i homes respectivament als 25-29 anys continuen convivint amb els pares. El retard de l'emancipació durant la crisi econòmica ha canviat substancialment la realitat catalana.

Amb tot, la família continua sent el grup de suport fonamental en moments de dificultat econòmica o de transició vital. Les dones s'emancipen abans que els homes perquè segueix vigent el patró majoritari d'emancipació mitjançant la formació de la parella, i les dones són encara avui en dia com a mitjana dos anys més joves en una unió conjugal. A finals de la dècada dels vuitanta va tenir lloc una ràpida tendència cap a la reestructuració de les unitats domèstiques que s'ha detingut coincidint

amb l'esclat de la darrera crisi econòmica. En tot moment, la llar constituïda per una parella amb fills ha estat la més nombrosa al territori català, però la seva presència ha caigut del seixanta per cent de les llars dels vuitanta al quaranta per cent de l'actualitat. Aquesta estructura ha estat substituïda fortament per la de parella sense fills (que ha passat del vint al trenta per cent) i per les llars unipersonals (que aleshores suposaven un deu per cent i actualment són un vint per cent). La parella sense fills pot ser indicatiu tant de la constitució de la família com de l'etapa en què els fills i filles ja s'han emancipat (niu buit). Cal tenir en compte que un altre canvi demogràfic de gran importància és l'increment de la població que no té fills, que per a les generacions nascudes a finals dels seixanta ha superat el 15 per cent. L'increment de les llars unipersonals està associat a la major longevitat femenina respecte a la masculina, doncs aquelles es componen fonamentalment de dones vídues. Altres tipus de llars com les monoparentals o les no nuclears multipersonals no han crescut tant com es diu: en concret, les llars on només hi viu un pare (normalment una mare) amb si més no un dels seus fills ha crescut d'un 8 a un 10 per cent, i de les llars amb un grup sense cap relació de parella o filiació ha caigut d'un tres a un dos per cent.

Cadascun dels elements demogràfics descrits han suposat un canvi significatiu en els valors concomitants amb les distintes edats de transició en les diferents etapes del curs vital. ■

Pau Miret és investigador del Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB

Percentatge d'inactivitat laboral per sexe dels 16 als 64 anys a Catalunya, del segon trimestre del 1976 al primer trimestre del 2015.

Edats líquides

Entrevista

Pau Cortadas, economista

Amb aquest professor de Teoria Econòmica de la UOC analitzem els efectes econòmics de les franges d'edat.

“RETARDAR LA JUBILACIÓ ÉS NECESSARI”

Avui la infància i la joventut duren 30 anys i la vellesa 20. Un país com el nostre pot assumir aquest cost econòmic?

No hi ha dubte que, des del punt de vista del balanç de tresoreria de la Seguretat Social, és un problema. Si les cotitzacions dels joves han de servir per pagar les pensions dels vells, el fet de reduir l'etapa d'ingressos i ampliar la de les despeses genera un dèficit que cal tractar o si més no, debatre.

La vellesa s'ha convertit avui en un problema econòmic?

Un tema recurrent és si s'ha de retardar o no l'edat de jubilació. No oblidem que fins i tot un autònom, encara que decideixi seguir treballant, no cobra pensió però sí pot deixar de cotitzar i per tant de generar ingressos. Hi hauria arguments tant a favor del retard com de mantenir els 65 anys, però penso que, tant valorant la sostenibilitat econòmica del model de pensions com les capacitats d'una persona de 65 anys, retardar la jubilació és una política efi-

cient, necessària i possible. S'ha de tenir en compte, però, que els llocs de treball són limitats i per tant quan un adult treballa cinc anys més frena la possibilitat d'entrada al mercat d'un jove. Caldria buscar fórmules mixtes, amb reduccions de jornada i amb “cohabitatge” de joventut i experiència; sempre ha estat una unió molt productiva. Moltes grans empreses adopten la fórmula “d'assessors externs” per persones més grans de 65 anys. Persones que encara estan actius i en plenes facultats, que tenen un bagatge i una experiència molt alta i que són útils en la formació de nous empleats. Aquests estan fora de plantilla, i facturen els seus serveis a l'empresa.

Joves i grans són punt de mira del mercat. Són ells els grans consumidors?

Els mercats tenen avui gran capacitat d'adaptació al producte. Per tant mai parlaria d'una franja d'edat en concret com a grans consumidors. Posem-ne un exemple com podria ser un viatge a Tailàndia. Un noi de vint anys buscarà pel seu compte un bitllet d'avió (mitjançant internet), i un cop al país, anirà organitzant-se el viatge sobre la marxa. Un altre de 35 o quaranta anys, navegarà per la xarxa fins a trobar aquells vols, hotels i restaurants que més s'adequin a les seves preferències i realitzarà les reserves pertinents. Una de cinquanta a seixanta anys anirà a una agència per a què li muntin, sense marge a la improvisació. Finalment un de vuitanta decidirà passar una setmana en aquell resort que ja el coneixen. Des del punt de vista de l'oferta també existeixen noves eines i és que amb

les famoses *cookies*, emmagatzemen informació del consumidor i per tant poden enviar la publicitat exacte que el client vol rebre. Poseu al Google “Tailàndia Hotel” i tindreu anuncis d'hotels en el Facebook durant un mes i mig.

Respecte els joves, els psicòlegs avui parlen del kidadult. Joves que no es poden desenvolupar perquè no tenen una feina estable. Els psicòlegs en culpen l'economia. Hi estaria d'acord?

Que l'economia està passant per una època de poca generació d'oportunitats per als joves és una evidència, però que sigui culpable de la no independència dels mateixos caldria matisar-ho. Només una economia estable dels pares pot permetre que els fills es quedin a casa. En èpoques passades pitjors, els fills marxaven o es posaven a treballar en el negoci familiar des de ben petits perquè no hi havia cap altre remei, l'economia familiar no podia sostenir a tots els seus membres. Des del punt de vista econòmic i en concret d'una economia marcada per les tecnologies digitals considero que el nivell de desenvolupament actual dels joves és més elevat o si més no té més potencial que en dècades anteriors.

Creu que l'administració té suficientment en compte aquesta realitat?

L'administració acostuma a ser conscient dels problemes aquí definits, l'altra cosa és si té la capacitat i sobretot els recursos per a solventar-los. Capacitat a vegades no en demostra com hem vist en el recent cas de l'Imerso, en què un embolic creat amb les dues empreses presentades fa que a hores d'ara gran part de la indústria turística i dels propis clients estiguin pendents del resultat final, encara incert i paralitzat. Però moltes vegades el problema és de recursos, l'esmentat tema de les pensions i l'edat de jubilació és quelcom del què s'ha de parlar, estudiar i prendre una decisió que serà difícil i polèmica. Ningú nega que els vells, especialment els dependents o els joves sense recursos han de tenir ajuts, però amb quins ingressos? L'educació universitària hauria de ser més cara però a la vegada amb un sistema de beques més gran i més acurada. Probablement com més descentralitzat estiguin aquests temes, més capacitats tindrà l'administració per incidir i gestionar els casos en concret. ■ MARIA COLL

— Teresa Padrosa

Aquesta emprenedora social en l'àmbit de la gent gran recorda que aviat un trenta per cent de la població serà major de 65 anys. Com gestionar aquesta situació?

LES EDATS JA NO TENEN FRONTERES

No vaig conèixer als meus avis però el relat que els meus pares tenen d'ells, quan em parlen d'aquells darrers anys, sempre m'ha semblat molt senzill, molt natural. Van lluitar, treballar incansablement per pujar a famílies nombroses, no absents de penúries, escassetat però també alegries per detalls i anècdotes que avui semblarien insignificants. Vivien per i amb la família. La llar era el centre de les seves vides. A casa hi naixien els fills i a casa, els avis morien. Quan la vellesa els portava la malaltia, els assistia el metge de família, que més que curar consolava, escoltava, els coneixia bé i els donava confiança, algunes medecines -poques-, i molts remeis casolans. Recordo que el doctor Moisès Broggi, reconegut metge i cirurgià que ens deixà a l'edat de 105 anys, deia "els metges avui dia curen més i consolen menys".

Fins no fa pas tant, les edats de les persones i els rols socials i familiars associats eren clars. D'infants a adolescents: l'educació en valors a casa i per extensió a l'escola amb la formació reglada. D'adolescents a joves adults: l'oportunitat d'escollir què es volia fer de grans. D'adults a grans: la immersió en la vida laboral i productiva, enfeinats en la construcció de les pròpies llars i famílies. De grans a ancians: passat el trànsit d'una jubilació volguda o

no, un temps no tant llarg potser per fer d'avis i disposar a gust d'un valor preuat i escàs fins llavors: el temps. Es vivia conscient de ser al llindar d'una ancianitat que podia tocar a la fi no gaires anys més tard. Aquesta pinzellada descrita, però, dista bastant del moment actual.

Els infants i els adolescents tenen avui un ventall amplíssim que els forma en valors. Al marge de l'escola i la família, la tenen al carrer, als mitjans i a les seves butxaques amb la tecnologia. Als joves-adults, se'ls ha complicat escollir perquè no és senzill dedicar-se i treballar del que volen. El treball en edat laboral i productiva té tants colors com tipus de persones i les unitats familiars han deixat de seguir un únic patró. I, finalment, els adults-grans rics amb coneixement, experiència, visió i la templança que regala els anys, són relegats després de la jubilació a: "Ara ja t'espavilaràs", "el temps és teu, fes el que vulguis"... o "el que et deixin", afegiria jo. Increïble, perquè som davant de gairebé un terç de la nostra vida. Poca broma!

Zygmunt Bauman, sociòleg i doctor en filosofia, il·lustra de forma clara el moment que vivim quan parla de 'la societat líquida': "fem surf sobre les onades d'una societat sempre canviant -incerta- i cada vegada més imprevisible. És la modernitat líquida en un temps sense certeses, on els homes i dones que lluitaren per poder obtenir les llibertats civils, es troben ara amb la obligació de ser lliures assumint les

pors i les angioixes existencials que la llibertat comporta".

Per primera vegada en la història, l'explosió demogràfica entre els anys cinquanta i setanta del segle XX omple la població d'homes i dones majors de 65 anys amb un nombre considerable, son prop del divuit per cent al nostre país i s'espera que en pocs anys arribem al trenta per cent.

On anirà a parar tota l'experiència, tot el talent de persones adultes grans, amb plenes capacitats per ocupar un lloc reconegut aportant valor a la societat i a les generacions més joves? El seu bagatge laboral i d'història de vida és immens, tenen molt a dir, molt a fer, molt a aprendre i sense adonar-se'n, quan només el cos comença a queixar-se però les il·lusions es mantenen intactes, topen amb un sistema social dissenyat per a una generació que tenia unes expectatives de vida força inferiors.

Què és fer-se gran? Per què costa tant desfer-se d'aquest temor? En paraules de l'escriptor Ignasi Aragay, potser aquestes

La gent gran topa amb un sistema social dissenyat per a una generació amb menys expectativa de vida

Fer-se gran és no tenir pressa però no parar mai. "Festina lente", deien els clàssics, "Afanya't lentament"

frases, tan poètiques com reals posen llum a la pregunta:

"Fer-se gran és assumir la idea que ja mai no podràs fer tot el que somiaves, cosa que et farà valorar més el que aconsegueixis fer.

Fer-se gran és no tenir pressa però no parar mai. "Festina lente", deien els clàssics: "Afanya't lentament".

Fer-se gran és dormir menys, menjar menys, fer menys esport. I prendre's a un mateix menys seriosament.

Fer-se gran és llegir més, pensar més, recordar més, riure més (sobretot d'un mateix). I estimar més". ■

Teresa Padrosa és coach ontològic, emprenedora social en l'àmbit de la gent gran i membre de la Fundació Amics de la Gent Gran

Edats líquides

— Amparo Sota

L'aprenentatge ja no és només una cosa de nens. Els grans han tornat a les aules universitàries. Avui la gran aposta és l'educació continua.

APRENDRE AL LLARG D'UNA VIDA

La societat actual està en canvi continu, fet que ens obliga a adquirir noves competències que ens permetin adaptar-nos a noves realitats. I això fa necessari adquirir nous coneixements destreses i habilitats per donar resposta a noves exigències. La formació permanent promou l'aprenentatge durant tota la vida de la persona, més enllà del sistema educatiu reglat, partint que és fonamental per adaptar-nos als canvis socials. Aquesta formació pot ser autodidacta, a càrrec d'entitats específiques, formació al centre de treball, cursos dins l'educació d'adults reglada o fins i tot educació no formal. L'educació permanent s'ha desenvolupat de forma diversa en totes les civilitzacions. Sempre han existit estructures informals educatives. Fins i tot la participació en tasques comunitàries comporta un continu aprenentatge.

Des de l'antiga Grècia, i especialment durant la Il·lustració, s'ha parlat de la necessitat de formar-se en totes les etapes de la vida. Durant els segles XVIII i XIX les activitats voluntaristes, esporàdiques i asistemàtiques es van transformar i es van aconseguir nivells més alts d'organització i institucionalització. La UNESCO ha estat l'organisme que ha tingut major influència en la promoció d'aquest tipus de formació continuada. La formació s'ha diversificat amb molts diferents tipus de cursos, uns reglats que

permeten l'obtenció de certificats oficials i altres formacions que sense obtenir un certificat oficial, permeten l'aprenentatge sistemàtic i profund de diferents competències. La formació permanent afavoreix la creació de programes de capacització que amplien les oportunitats de millora de les condicions de vida de persones diferents en edat, gènere, estatus social, etc. El fet de que s'hagi de formar a persones de diferents edats i característiques fa que cada dia sigui més necessari oferir més opcions i més variades per atendre les necessitats individuals.

La formació reglada, que tradicionalment ha fet servir mètodes més passius com ara les classes magistrals o demostratives, ha hagut d'incloure noves metodologies més participatives i més pròpies de la formació no formal com ara l'aprenentatge basat en problemes o projectes, les *flipped classroom* o formació invertida, que canvien el rol d'alumne i formador cap a un model més horitzontal. La formació *online* o *e-learning*, la formació mixta o *Blended-learning* que aprofita els avantatges de la formació *online* i la presencial, combinant períodes de formació en aula i amb un entorn virtual d'aprenentatge, la *direct learning* o formació presencial amb suport tecnològic o el *mobile learning* o aprenentatge mitjançant dispositius mòbils o tablettes, han anat agafant força i cada dia són més les persones de qualsevol edat que amb tot aquest ventall d'opcions es formen en qualsevol lloc o horari.

Per arribar a persones que aprenen millor escoltat o veient o practicant, els formadors poden incorporar multitud dels nous recursos que ofereixen les tecnologies de la formació, des de la descarrega d'arxius digitals als mòbils o a les tablettes que permetin llegir o escoltar àudios o vídeos en qualsevol lloc a la possibilitat d'aprendre amb jocs en línia (*gamificació*). Per arribar a les persones que aprenen millor consultant dades o amb teories han sortit els MOOCs, els repositori d'objectes d'aprenentatge OA, OCW, o els que tenen diferents durades, continguts i modalitats, que combinen recursos pensats per alumnes amb diferents velocitats o ritmes d'aprenentatge o que volen aprendre per diferents motius. I cada dia es fa més present la idea que cada persona ha de construir i desenvolupar el seu propi entorn personal d'aprenentatge, que es compon de tots els llocs webs que consulta per aprendre, ja siguin xarxes socials, blocs, fòrums, etc. Que li permeten anar adquirint i compartint nous coneixements.

Forma part de les prioritats de qualse-

Cada dia es fa més present la idea que cada persona ha de construir el seu entorn personal d'aprenentatge

Des de l'antiga Grècia s'ha parlat de la necessitat de formar-se en totes les etapes de la vida

vol societat capacitar els seus ciutadans al màxim nivell i amb polivalència, per tal de fer front als reptes de la globalització. La formació al llarg de la vida es converteix, d'aquesta manera, en un factor decisiu per a l'actual societat del coneixement i de la cultura, un factor bàsic per igualar les oportunitats i propiciar la cohesió social; un element essencial per construir comunitat, i per generar qualitat de vida. Des de la Fundació Pere Tarrés incorporem aquestes reptes a la nostra programació i a les noves metodologies pedagògiques per afavorir el desenvolupament dels professionals del sector social. ■

Amparo Sota és pedagoga i docent del Departament de Formació d'Acció Social a la Fundació Pere Tarrés

Història — Ramon Salicrú

L'historiador recorda d'aquest rei de Sumèria que no es preocupava per l'edat perquè volia viure per sempre.

GILGAMEIX I LA IMMORTALITAT

A les classes d'història es parla sovint de les edats antiga, mitjana, moderna i contemporània. En altres ocasions, s'ha subdividit el passat en unes etapes més àmplies, potser més evidents (preagrària, agrària i industrial). Això si ens ho mirem des d'una mentalitat occidental, ja que diferents àrees del planeta encara viuen en les condicions de la nostra Prehistòria! Yuval Noah Harari, amb una visió més global de la Història de la Humanitat, en el seu llibre *Sapiens*, sembla ser partidari de diferenciar només entre “revolució cognitiva” i “revolució tecnològica”. Això seria tot.

El mateix deu succeir en la vida de les persones. Totes les etapes cronològiques són convencionals, relatives i clarament condicionades per l'entorn. Així, quan a les nostres latituds sovint parlem -per

exemple- d'adults “adolescents”, en altres regions de la Terra, ja hi ha nenes “adultes”, que s'han d'enfrontar a la crua realitat de la vida de cada dia. Infantesa, adolescència, maduresa i vellesa... tenen una durada relativa en cada cas, sempre però condicionades a l'existència de l'envelliment i de la mort, la fi de tot.

Fi de tot, també relativa. Perquè, amb la revolució científica i tecnològica del darrers anys, la vida es va allargant fins a límits insospitats, de tal manera que se'ns fa inimaginable saber com serà l'existència humana d'aquí, per exemple, cent anys. Aquesta vida, tal com l'entenem ara, tindrà realment un punt final? L'Home, en paraules de l'autor del *Sapiens*, arribarà a ser “amortal” o “immortal”?

Gilgameix, cinquè rei sumeri de la primera dinastia d'Uruk, que va governar fa uns cinc mil anys i del qual se'n conserva poca documentació històrica directa, cercava per tot els mitjans la immortalitat de la seva persona. Yuval Noah ho esmenta en la seva obra. Els homes d'avui, esperançats en la desaparició real de la malaltia, de la senectut, de l'ocàs... ens apuntem també al *Projecte Gilgameix*.

Si s'assoleix la immortalitat quin sentiment tindrà parlar llavors del mateix “inici” de la vida? O de l'etapa del “creixement”? O de la mateixa “maduresa” de la persona? ■

Ramon Salicrú és historiador

Deixa't perdre — Eulàlia Puigderrajols

PER UN BOSC VERTICAL

Amb grup d'estudiants vam anar de viatge de final de curs a unes instal·lacions per a practicar esports d'aventura. Al mateix lloc també hi havia un grup d'unes vint persones de mitjana edat, entre els quaranta i cinquanta llargs, que tenien càrrecs de responsabilitat dins d'una empresa. Les jornades varen ser curulles d'emocions; l'esport de risc et posa a prova i afloren moltes coses nostres que sovint no tenim ocasió d'exterioritzar.

A finals de setmana, vaig poder xerrar amb un dels joves i em va comentar que en el fons no hi havia tanta diferència entre ambdós grups. Els “vells”, deia tenen un comportament molt esbojarrat quan

s'apleguen en grup i també n'hi ha que no segueixen les normes que se'ls marca o van a la seva discutint-ho tot, fins i tot, quan es cansen reposen perquè l'autoritat sempre s'ha de qüestionar. Com aquells que dins el lloc de treball són ells els qui marquen la pauta al grup i dirigeixen. El comportament no era massa diferent, però sí els objectius: els nostres alumnes tancaven una etapa important de la seva formació i els altres participaven en unes sessions de formació que incloïa el treball de diferents valors i era a través del repte esportiu com treballaven l'empatia, la resolució de conflictes i mil i una coses més.

No és que ara les classes dirigents quan es treuen l'americana actuïn amb la desinhibició dels joves, sinó que la frontera de les edats no té avui la precisió d'abans. Actualment ens costa fer-nos grans. Abans, quan un noi tornava de la *mili* venia fet un home i no era ben vist exercir com un infant; avui l'accés a les responsabilitats personals arriba amb més retard, malgrat la majoria d'edat és als divuit. Els pares protegeixen molt més i la por al fracàs ens fa més febles perquè no el veiem com una oportunitat per créixer, sinó tot el contrari, un greuge davant els altres. Per això parlem ara de la síndrome de Peter Pan. ■

Eulàlia Puigderrajols és mestra

Edats líquides

Filosofia — Albert Botta

La piràmide de la demografia canvia i també ho fa la nostra manera d'actuar i de veure el món

CANVIEN LES EDATS, CANVIEN ELS VALORS

Viure més anys i en molt millors condicions afecta els valors. La realitat que la gent viu fa que tingui la seva visió del món. Com va dir Marx “no és la intel·ligència dels humans el que determina el seu ser, sinó que el ser social determina la seva consciència”. La piràmide de població actual s'explica per una gran varietat de factors sociològics, econòmics, culturals, educatius, sanitaris, tecnològics, etc., que també incideix en els valors de la conducta. L'encert en la comprensió de com es relacionen aquests factors és un primer pas per a modificar les causes dels efectes indesitjats, tornant a Marx, per a transformar la realitat amb les idees. Per exemple, l'allargament de la vida fa que un “tap” generacional freni a l'accés del jovent als llocs de responsabilitat.

La revolució reproductiva és un dels conceptes clau d'un estudi de Maria Rosa Ribas, fet des de l'experiència pràctica en planificació familiar i salut sexual i reproductiva, i del que es desprèn com mai s'arriba a encarar tot el que apareix en la consulta, perquè aquella varietat de factors és inabastable. Es pot parlar de revolució en tant que el relleu generacional es garanteix amb molts menys fills. Ja no cal tenir-ne

cinc o sis, amb embarassos i criances frustrants, atès un vint per cent de mortalitat en el primer any i un cinquanta per cent abans de l'adolescència. Avui, amb només un o dos fills, hi ha temps per a treballar, i se'n mira de trobar per a la formació, l'activisme social i, per una vida personal aliena a la reproducció. El progrés tècnic ha canviat el treball i dona més riquesa amb menys descendents. En tot cas, el paper de la dona ja no es limita a ser mare ni muller. També és nou que molt sovint hi hagi els quatre avis vius i amb un paper actiu en la cura dels nets, cura potser a afegir a la d'algun besavi encara viu, i a compte d'una també nova realització personal del jubilat.

Tot plegat fa trontollar el patriarcat i l'imaginari masclista, i dona pas a l'augment de la temporalitat de les unions, al retard en l'embaràs, a l'augment de naixements extramatrimonials, a l'increment de famílies monoparentals, a la monogàmia en sèrie, etc. És l'evidència que la fi de l'antic règim demogràfic significa un canvi de valors. En webs com *apuntesdedemografia*, com hi ha dades sobre les implicacions de la piràmide d'edat actual. ■

Albert Botta és professor de filosofia i ètica

Reflexions mínimes — Albert Calls

VELLS JOVES O JOVES VELL?

El periodista Pereira, singular personatge literari d'Antonio Tabucchi, descobreix que quan canvia la nostra disposició d'ànim i actitud podem rejuvenir-nos, replantejar-nos nous itineraris quan els que hem recorregut ja estan gastats. Deixant de banda impediments de salut física o emocional, la societat en la qual vivim mostra persones que podríem definir com a grans que han descobert una segona oportunitat que els ha rejuvenit. I en una altra banda, trobem joves o persones que estarien en plena edat productiva, sense esperança ni de trobar feina ni de visualitzar un futur mínimament digne, sense cap perspectiva a curt ni a llarg termini en base als que se'ls ha educat com a objectiu existencial. Quan algú ja no visibilitza horitzons comença a morir. L'envelliment és essencialment un estat de l'ànima i un procés inevitable de la vida. S'aprèn per experiència, però també s'esgota pel desgast de la vida l'energia que ens alimenta i ens impulsa. Ser jove o ser vell és, doncs, una actitud... gens fàcil, però una actitud. ■ **Albert Calls és periodista**

El racó poètic
— Albert Pera
PÀGINES

L'infant que ve a la vida deixant el si matern és portador d'un llibre on resta el temps comprès. Pot ser una enciclopèdia dels cent volums a frec o la durada exigua d'un esquitit quadern. El volum un any dura, un mes és cada plec, cada pàgina, una hora del llibre sempre obert. Les que ja són escrites pel temps que fuig esquerp, rauen al fons, perdudes en un pou negre i fred. Les que falten escriure, nombre que no sabem, mostren colors diversos: l'amor, en roig encès, en morat, la sofrença, l'esperança en els verds, en blau, hores serenes, en gris, el gruix inert d'inexpressives pauses, en blanc, l'impuls obert d'una alegre franquesa, en negre, el fet advers de tràgiques absències. Pàgines que tombem esperant la darrera, hores com fulls enteres que una ventada gira, vençudes i rebels com la sang que s'escola, com la vida que es perd... ■

Albert Pera és poeta

Per saber-ne més

LLIBRE

Los significados de la edad

Bernice L. Neugarten

Ed. Herder, 1999

PEL·LÍCULA

El curioso caso de Benjamin Button

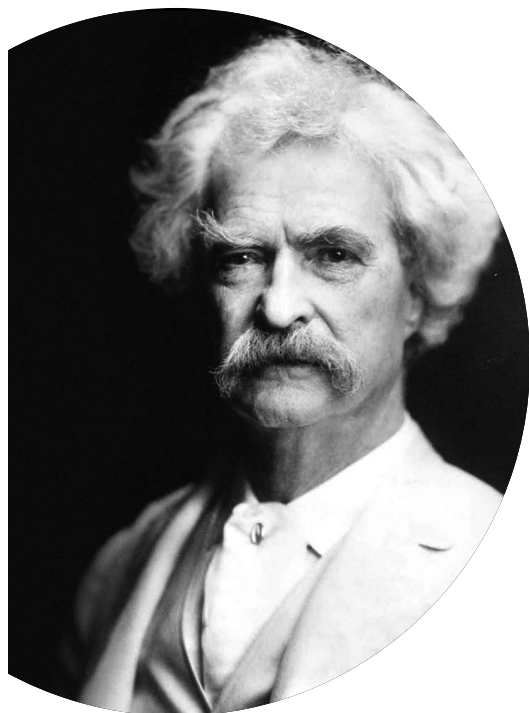
David Fincher

Estats Units, 2008

PENSAMENTS

Ni àngel ni bèstia — Gregorio Luri

La veritat o la vida

“Preferim ser ben valorats pels altres, encara que aquesta bona valoració amagui alguna cosa de nosaltres, que ser completament transparents i exposar-nos al judici crític de la mirada pública”

Aparentment tots estimem la veritat. No conec a ningú a qui li agradi ser enganyat. Considerem de manera gairebé espontània que tenim dret a la veritat. No obstant això, al *Nou Testament* (Joan 3,20) se suggereix que hi ha persones que odien la veritat: “Tots els qui obren el mal tenen odi a la llum, i no s’acosten a la llum perquè quedarien al descobert les seves obres”. Sant Agustí recull aquesta qüestió en les *Confessions*: per què —es pregunta— a l’Evangeli es deixa entendre que hi ha persones que “odien la veritat”? Es respon que tots estimem la veritat quan brilla i la odien quan ens acusa (és a dir, quan il·lumina el pitjor de nosaltres). Però això és com dir que per sobre del nostre amor a la veritat es troba el nostre amor propi i, especialment, l’amor a la imatge pública de nosaltres mateixos. La conclusió podria ser, doncs, que preferim ser ben valorats pels altres, encara que aquesta bona valoració amagui alguna cosa de nosaltres que ser completament transparents i exposar-nos al judici crític de la mirada pública.

En una carta que Schopenhauer li dirigeix a Goethe podem llegir que “la valentia de no retenir cap pregunta al cor és el que constitueix el filòsof”. En aquesta mateixa direcció sostenia Wittgenstein que “no podem pensar decentment si tenim por de fer-nos mal”. I jo mateix he escrit que filosofar és l’art de dormir amb el teu enemic. Em fa l’efecte que la pregunta per la nostra relació personal amb la veritat és de les que fan mal.

El filòsof, continua Schopenhauer, “ha de semblar-se a l’Èdip de Sòfocles, que, buscant claredat sobre el seu propi destí terrible, segueix indagant sense treva, fins i tot quan ja detecta que de les respostes sortirà el més esgarriós per a ell”.

Nietzsche es preguntava per la veritat que cadascun de nosaltres és capaç de suportar “sense perir” i insinuava que la vida necessita una atmosfera protectora de no saber, d’il·lusió, de somnis, de mentides. Sembla que necessitem desenvolupar il·lusions sobre nosaltres mateixos que compensin d’alguna manera la freqüent mediocritat de la nostra realitat quotidiana.

S’ha dit fins i tot que l’home no podria viure en condicions d’absoluta realitat. Un intel·lectual italià, Alfonso Berardinelli, ho diu d’aquesta manera tan contundent: “La veritat no és un bé social. Qui estima massa la veritat no és apte per a la conversa, no aconsegueix trobar un llenguatge comprensible per a la societat”. Entenem que alguna forma d’il·lusió és essencial per al nostre desenvolupament com a persones. Kostas Axelos, en aquest sentit, s’imagina en els seus *Contes filosòfics* un matrimoni de centaures que contempla amb dolçor el seu fill que va trobant innocentment per una platja. El marit es torna cap a la seva dona i li pregunta: “Hem de dir-li que només és un mite?”. I abans que Axelos, el meu apreciat Amiel s’imagina en el seu *Diari íntim* un grill que canta creient-se un rossinyol. Tots sabem que el grill no és un rossinyol, però —ens pregunta— per a què dir-s’ho?

Mark Twain es va marcar l’objectiu de dir la veritat sense reserves a propòsit de la seva vida i la dels seus contemporanis. Després de tres dècades de temptatives autobiogràfiques, va arribar a la conclusió que “un home no pot dir tota la veritat sobre si mateix, tot i que estigui convençut que ningú veurà el que escriui”. En el més íntim de nosaltres sembla haver-hi sempre alguna que vol ser dita, però que mai arriba a dir-se. ■

Gregorio Luri és filòsof i pedagog

Fem un pensament —Ramon Bassas

Què hi veiem a Orient?

Davant la mirada al naixement del sol s'imposa la curiositat de la seva posta. Per això el recurs a l'Orient té sempre un aire "autèntic", recelós del progrés.

Diu en els que hi entenen que els temps de crisi porten molta gent d'Occident a mirar a l'Orient. Ben bé, busquen una orientació davant el caos.

No sé si és cert, però potser perquè precisament una de les característiques de la cultura occidental consisteix en integrar la crítica (sovint fent-la desaparèixer com a tal, tot sigui dit), l'Orient ens fascina en més o menys mesura i serveix moltes vegades per presentar alternatives més "autèntiques" al nostre sistema de vida. Ho fa en diversos plans, des dels més banals, com les decoracions de jardins amb buides, fins als més sofisticats. Com en tot, és bo separar el gra de la palla i que algú ens doni criteris perquè Orient és un món vastíssim i les savieses que s'hi han cultivat són riquíssimes i complexes. Crisi, crítica i criteri, tres mots amb la mateixa arrel grega i que ja presuposa una manera molt particular, dual i antropocèntrica, d'entendre el món. El verb *krinein* vol dir tant "separar" com "decidir".

La pròpia divisió entre Orient i Occident és ja una convenció sospitosa, una construcció cultural i política que implica una posició des de la qual es determina i una "ratlla" de separació. Colloquialment, sobretot si som occidentals, direm Orient a la tradició cultural que prové de l'Àsia i direm Occident a la tradició cultural que prové del món greco-romà. Dues tradicions que, de fet, tenen un node d'unió en la civilització judeocristiana, que recull tradicions orientals (a través de la història del poble d'Israel) passades pel sedàs grec (sant Joan, sant Pau), i on reposa el relat d'Occident. Talment, l'occidentalització de la

vida quotidiana als països orientals és irreversible. La convenció Orient i Occident torna a produir-se al si d'Europa des de la caiguda de Roma fins al Teló d'Acer comunista. Els que fem els mapes, doncs, vivim sempre a l'Occident, que és la direcció on acostumen a créixer les ciutats, per exemple. Davant la mirada al naixement del sol (d'on venim?) s'imposa la curiositat de la seva posta (on anem?). Per això el recurs a l'Orient té sempre un aire melancòlic, despullat, "autèntic" i recelós del progrés, quan ho veiem des d'aquí.

Però què hi podem trobar, a l'Orient? Crec que, sobretot, entendre'ns davant les paraules gastades, com si en féssim una nova lectura. Hi podem trobar aire per a la nostra pols. De les persones amb criteri a qui hauríem de recórrer n'hi ha de tres menes, totes elles interessants. Els estudiosos, que n'hi ha de molt bons, també a Catalunya. Els que han fet una immersió en

L'Orient ens fascina en més o menys mesura perquè ens presenta alternatives més "autèntiques"

aquest món i s'hi han quedat, que no són gaires però també n'hi ha. I encara n'hi ha uns altres: els que, entrant a fons i assumint els postulats d'aquesta saviesa, reformulen les pròpies conviccions de dalt a baix i encara se les senten més seves. És la famosa frase de Raimon Panikkar "Me'n vaig anar cristià, em vaig descobrir hindú i torno budista, sense haver deixat de ser cristià". Un viatge de retorn havent-nos orientat. ■

Ramon Bassas escriu a ramonbassas.cat / @ramonbassas

A la intemperie
—Irene Alerm

De 'Merlí' a 'Amb filosofia'

Merlí, la sèrie de moda, tracta sobre un professor de filosofia d'un institut de secundària. Que la filosofia surti en *prime time* és un novetat i una alegria, just ara que amb la llei Wert s'ha anat aniquilant mica en mica. Força gent em demana què en penso. Normalment els dic que la trobo interessant sobretot pel què fa les lliçons de cada filòsof i les maneres com, les situacions de cada dia, es mesclen amb el pensament del filòsof escollit. La perspectiva que fa enfocar els problemes quotidians des d'una mirada filosòfica ens pot fer pensar que la filosofia no ha mort del tot, encara. Tot i així fa por que puguem relegar la filosofia a una psicologia barata, pretesament intel·lectual perquè es basa en arguments extrets d'aquesta disciplina i sota el nom de grans filòsofs. A part de l'èmfasi més o menys gran que es doni a la filosofia, hi ha altres temes que també es veuen reflectits i, que per bé o per mal són candents a la nostra societat i no es resolen o es tipifiquen: parlo de gènere, és clar. La relació de *Merlí* amb les dones és controvertida. Però més enllà hi ha altres temes com la homosexualitat, les malalties mentals, les relacions entre familiars i amics que no s'acaben d'utilitzar per fer una reflexió sobre l'actualitat sinó que perpetuen mancances.

Alhora, els dissabtes a la nit i al Canal 33, fan *Amb filosofia* dirigit per Xavier Antich i Emili Manzano. No són els pioners de la divulgació filosòfica per televisió però trobo que han agafat un molt bon punt: es centren en un tema i el fan transversal. No només parlen amb filòsofs sinó també amb experts en alguna temàtica relacionada. Fan pujar i baixar la filosofia del cel a la terra amb un llenguatge assequible i amable. Ara, on és el diàleg? Perquè no es construeix res en un col·lectiu? La filosofia continua essent un seguit de monòlegs de solituds. Malgrat la televisió. ■

Irene Alerm és llicenciada en filosofia

Dilemes ètics — Soraya Hernández

El cas de l'Andrea: una mort digna?

L'Andrea té una malaltia degenerativa i rep aliment de manera artificial. El seus pares demanen retirar l'alimentació perquè volen una «mort digna» per la nena. L'equip mèdic no té clara la seva actuació, estem parlant d'eutanàsia?

Aquest mes us proposem reflexionar sobre un cas molt mediàtic. El repte es troba en saber distingir entre els diferents conceptes relacionats (mort digna, eutanàsia, limitació terapèutica, suïcidi assistit...) i ser capaços de veure més enllà del que s'explica als mitjans de comunicació per prendre decisions a partir d'una deliberació i no només dels sentiments que ens genera la situació de la menor.

L'Andrea és una nena galega de 12 anys que té una malaltia neurodegenerativa, això vol dir que les seves funcions motores i cognitives han anant davallant segons es feia gran. En el darrer ingrés hospitalari, a causa d'una baixada en el número de plaquetes en sang, s'inicia el tractament que entre d'altres, ha implicat una alimentació artificial. Els pares, davant el que consideren un patiment excessiu per la seva filla, demanen a l'equip mèdic retirar totes les mesures de suport i iniciar una sedació paliativa, fet que consideren una mort digna per la nena. Encara que el comitè d'ètica assistencial de l'hospital dona suport als pares, l'equip mèdic mostra dubtes i finalment és un jutge el qui pren la decisió final. La gran majoria s'ha estranyat davant la negativa dels metges sobre tot tenint en compte que hi ha lleis, estatals i autonòmiques que avalen la decisió de rebutjar un tractament mèdic. Per què si les lleis són tan clares hi ha tanta polèmica i no s'ha fet cas als pares?

D'una banda, s'ha de tenir en compte que no es coneixen totes les dades reals sobre el cas i és aquest fet el que dificulta realment la comprensió de tot plegat ja que no tenim els elements per valorar i prendre decisions en conseqüència. D'altra banda s'ha de recordar que els pacients han de veure respectada la seva autonomia, encara que les seves decisions puguin

anar contra consell mèdic, però alhora malgrat es pugui refusar un tractament concret no es pot demanar al personal sanitari que faci res que es consideri maleficència. Quins d'aquests principis bioètics ha de prevaldre? Què fa que sigui tan complicat prendre aquesta decisió?

Revisem quines opcions té l'equip mèdic. Els professionals poden valorar que la nena no es troba en un procés de mort imminent i per tant treure una alimentació que necessita i amb la qual podria viure encara alguns anys més seria un acte contra la seva integritat física, ja que podria ser portada per un equip de cures palliatives fins que es necessités una sedació final. Poden també pensar que encara que aquesta situació sigui així es trobaria en un patiment continu i optar per retirar l'alimentació seria la millor opció, però fer-ho, a una persona que encara

Creieu que la pressió de la societat pot fer prendre decisions «en calent» i fer perdre la perspectiva?

podria viure potser els portaria problemes, tant ètics com legals. Si es valora que realment es troba en una situació terminal imminent llavors l'actuació no genera tants dubtes legals però el personal podria fer una objecció de consciència. Fins aquí l'exposició del cas de l'Andrea.

En aquest cas, cada dia hem anat coneixent noves dades i hem hagut de tenir més elements a tenir en compte. Per això, reflexionem. Creieu que la premsa fa que es dificulti la comprensió del que realment succeeix? Creieu que la pressió de la societat pot fer prendre decisions «en calent» quan s'haurien de veure amb perspectiva? Teniu la paraula. ■

Soraya Hernández és diplomada en treball social i màster en bioètica

Cercant l'escletxa
— Joaquim Trenchs

El dret o la llei? L'ou o la gallina?

Collectivament, el país —el d'aquí— ha entrat en una nova dimensió política. L'abast del canvi vindrà força determinat pels resultats en les eleccions espanyoles. Una oferta electoral d'independència ha fet valer el seu pes en forma de majoria parlamentària. Bo i així, el recull d'aquesta aspiració, de manera legítima, expressió d'un dret que com a poble, avui per avui, no només no està recollit en la legalitat vigent, per exemple, amb la possibilitat d'un referèndum, sinó que, a més, és perseguida qualsevol fórmula participativa al voltant de la qüestió, com hem vist amb les imputacions pel 9-N. L'expressió democràtica no disposa doncs dels mitjans legals necessaris per validar-se o no, tal i com correspon a la decisió programàtica de creació d'un nou estat.

A nivell del funcionament subjectiu psíquic individual, què va primer? El desig o la obligació i/o la prohibició? El llenguatge freudià es pregunta: l'Allò o el Super-jo? Deixant de costat, funcionaments psíquics no saludables, és el desig el que d'una manera o altre, s'acaba imposant. I el desig, és fer el que a un li dona la gana? No. I el desig no entén de límits? Cert. Aleshores, tot si'n val? Ni de ben tros. La persona que localitza i assumeix el seu desig s'exposa, n'és conscient, i es responsabilitza en la seva actuació, sabent que la mateixa Llei que presideix la subjectivitat humana, la Castració simbòlica que en diuen els psicoanalistes, el convidarà novament, a treballar per noves fites.

En la dimensió pública la persona, constantment transacciona amb d'altres, s'adapta a situacions, negocia interiorment amb topall. En definitiva, assumeix d'una manera més o menys joiosa, que no tot és possible. Però, bo i així, persevera. No des d'una mal entesa resignació sinó des d'una construcció permanent, constant i viva de la realitat. ■

Joaquim Trenchs és psicòleg

Històries amb valor — Maria Coll

L'esperit del 'pela gandong'

Quan l'any 2002 es va arribar a un acord de pau a les illes Moluques, a l'Oceà Pacífic, després d'una sagnant guerra interreligiosa, la comunitat i les entitats, abocades en una crisi moral, van recordar un ancestral acord de sang basat en el valor de la fraternitat.

A l'Oceà Pacífic, al costat de Nova Guinea, Timor i Austràlia, trobem les illes Moluques. Integrades dins l'arxipèlag d'Indonèsia, les Moluques també són conegudes com "les illes de les espècies", ja que en els segles XV i XVI, aquest era un dels pocs llocs coneguts del planeta on es produïa nou moscada i, junt amb Madagascar, es recol·lectava el clau. En un moment en què les espècies eren un producte bàsic per cuinar i conservar els aliments, no és estrany que aquests petits blocs de terra es convertissin en motiu de disputa per a les grans potències mundials.

La seva història es caracteritza pel fet d'haver patit diverses incursions de pobles estrangers, de cultures i religions molt variades. Primerament, les Moluques van ser islamitzades pacíficament des de Java al segle XV, però poc després van ser ocupades —aquest cop a la força— per portuguesos (1512) i castellans (1521), conqueridors peninsulars que van arribar acompanyats de missioners catòlics. Més tard, es van fer amos d'aquestes illes els anglesos i els holandesos (1599), propagadors del protestantisme, i finalment hi van arribar els japonesos.

Aquest anar i venir de potències ha donat lloc a una societat multiètnica, multicultural i multireligiosa. Actualment es calcula que aproximadament el 55 per

cent de la població és musulmana i un 44 per cent, protestant. Divisió que les darreres dècades ha provocat greus conflictes, ja que sovint s'ha fet ús de la superioritat numèrica o dels prejudicis per atiar els fanatismes o provocar conflictes.

El darrer conflicte important a les illes Moluques va esclatar el 1999 i va ser conseqüència dels fets ocorreguts a la capital del país, Jakarta, el 27 de juliol de 1996, quan l'oficina del Partit Democràtic d'In-

Van arribar des de fora milers de Laskar Jihad, amb la voluntat de netejar l'illa de cristians

donèsia, principal partit de l'oposició, va ser assaltada provocant diversos morts. Durant dies, la capital d'Indonèsia, país governat pel ja fràgil general Suharto, de 75 anys, va ser un camp de batalla. Aquesta violència va acabar reobrint altres ferides socials no guarides a altres zones de l'arxipèlag, com les Moluques.

A la segona meitat del segle XX els tradicionals equilibris socials entre les diferents comunitats religioses d'Ambon, capital de la província de las Moluques, ciutat fins aleshores admirada per ser pacífica i tolerant, van canviar. Els anys noranta

Indonèsia era considerada una potència emergent. Els principals beneficiaris d'aquesta embranzida van ser els treballadors immigrants, majoritàriament musulmans i arribats del Sud de Sulaewsi —província veïna— i de Java. Mentre que els indígenes ambonesos, sobretot protestants, van quedar enrere. Per la qual cosa, van començar a haver de cedir els seus llocs de poder en les institucions.

A més, un altre factor que a les Moluques sempre ha provocat una nefasta convivència, han estat les reminiscències del sistema colonial de poblament. Durant aquesta època, les poblacions cristianes i musulmanes van viure separades, pràcticament en guetos. I, després, la integració de les dues comunitats ha estat realment pobre i fràgil. Per això, qualsevol canvi en els equilibris poblacionals suposa un perill.

Per exemple, Ambon, fins els anys noranta, era una ciutat cristiana —seixanta per cent cristians i quaranta per cent musulmans—, però la implementació del programa de transmigració, el trasllat de persones d'una illa superpoblada com Java —majoritàriament musulmana— cap a altres més deshabitades, va fer canviar les proporcions. A finals de segle XX, dels tres-cents mil habitants d'Ambon, el 55 per cent ja eren musulmans i el 45 cristians, dels quals un cinc per cent catòlics. A

IL·LUSTRACIÓ: RAÚL CAMPUZANO

Present

MICHR

Campanya Internacional pels Drets Humans a les Maluques – Moluccas International Campaign for Human Rights (MICHR) – és una organització que es va crear a l'abril de 2008 per augmentar la consciència internacional sobre la situació actual de les Moluques. Està formada per gent de diferents països que participen en accions de defensa dels drets humans i en temes de justícia social. L'objectiu principal és augmentar la consciència internacional en relació amb les violacions dels Drets Humans fonamentals en aquest espai del planeta difícil per la seva diversitat. ■

més, aquests també van ser expulsats d'algunes regions on es concentraven.

Tampoc es pot oblidar que el conflicte que va esclatar a les Moluques en els anys noranta va ser orquestrat des de Jakarta i la religió va ser polititzada. Per exemple, van arribar des de fora milers de *laskar*

La paraula “pela” significa relació o acord entre dos pobles i “gandong” representa germà

jihad, tropes de la Guerra Santa, amb la voluntat de netejar l'illa de cristians. El conflicte va generar quinze mil morts en tres anys. Al final, però, l'any 2002, després de dos anys d'intervenció internacional, es va arribar a un acord de pau.

L'ESPERIT DEL PELA GANDONG

De fet, el conflicte va acabar derivant en una crisi moral de la nació. Un cop establerta la pau, calia tornar a construir una societat unitària, tolerant i digna. I va ser aleshores quan la societat de les Moluques va recuperar la invocació d'un espe-

rit molt comú i de llarga tradició històrica en aquesta cultura, però que havia quedat completament abandonat: el *Pela Gandong*, un concepte que estableix un lligam de germanat entre dos o més comunitats.

La paraula *pela* significa relació o acord entre dos pobles o països, però si l'unim al mot *gandong*, que representa germà, adquireix una altra dimensió. El *Pela Gandong* és una invocació a creure en la unitat de tots els habitants de les illes tenint en compte que comparteixen una cultura comuna i uns vincles històrics de sang, més enllà de la religió que, per circumstàncies històriques, cadascú practica. Això no vol dir que menystinguin aquesta vessant de la seva personalitat, sinó que accepten la diversitat religiosa com una realitat que s'ha de viure amb harmonia i pau.

Aquest pacte, que segons alguns estudiosos tindria el seu origen des d'abans de l'arribada dels holandesos, mai però va funcionar més enllà de petites comunitats. El seu objectiu era evitar la propagació d'un conflicte. Si un poble atacava un dels integrants del pacte, els altres havien de mantenir-se neutrals. A més, les dues o més comunitats implicades en la *pela gan-*

dong es comprometien a cooperar en la construcció de cases d'adoració i edificis per a serveis públics, com escoles, i també a ajudar-se en època de carestia. Aquest tracte basat en la germanor, es segellava en una cerimònia en què de manera testimonial els caps de les comunitats s'intercanviaven una mica de sang pròpia.

Els *Pela Gandong* van anar desapareixent al llarg del segle XX. Els motius van ser bàsicament dos: la política dictatorial del general Suharto (1965-1998), que va intentar acabar amb totes les tradicions indonèsies perquè considerava que frenaven el desenvolupament, i la constant arribada d'immigrants vinguts d'altres països, majoritàriament de religió musulmana. Avui, però, i especialment després del conflicte de 1998, en què la societat de les Moluques va mostrar la seva cara més fosca, l'esperit del *Pela Gandong* ha tornat a despertar en diverses entitats per llimar els ressentiments generats i construir una societat interreligiosa, interètnica i intercultural totalment pacífica. Esperem que sigui per anys. ■

Maria Coll és historiadora i periodista/
@mcollpigem

Vist pel món —Albert Dresaire

No tinc temps per dir que no en tinc

La manca de temps és un dels grans problemes dels ciutadans d'aquest segle. Fa mil anys, però, els monjos ja ordenaven les hores.

La manca de temps és un dels mals dels nostres dies. Qui més qui menys se'n lamenta. La demanda d'una millor gestió del temps és transversal: des de les reivindicacions sindicals (que sovint tenen tota la raó del món, tot sigui dit de passada) fins a iniciatives ciutadanes com ara la que promou una reforma horària. Fins i tot el Parlament de Catalunya ha creat una comissió d'estudi sobre el tema. Poc o molt tots som víctimes d'una de les grans enganyifes del nostre temps: creure que gràcies a les noves tecnologies ho podem fer tot. Però el dia segueix tenint 24 hores! Aquesta és una de les cares de la positivitat que denuncia el pensador d'origen sud-coreà Byung-Chul Han.

Amb tot, no deixa de ser cert que la manera com gestionem el nostre temps (personalment i social) pot millorar.

Però el que se'ns demana és una revolució. Una revolució que ja es va produir fa més de mil anys a Europa: l'aparició dels ordes monàstics va suposar una reformulació radical de la forma de viure. Costa valorar el que el nostre món deu a Sant

Agustí i a Sant Francesc d'Assís, passant per Sant Benet. La vida monàstica va ser moderna *avant la lettre*. Ho explica Giorgio Agamben a *Altíssima pobreza. Reglas monásticas y forma de vida* (Pre-textos, 2014).

I aquesta modernitat es pot comprovar en com els monjos i les monges ordenen el dia: un temps per treballar, un temps per pregar, un temps per descansar... Un temps per cada cosa, i seguint el ritme que marca la natura. Un ideal a l'abast de poca

Som víctimes d'una estafa del nostre temps: creure que gràcies a les noves tecnologies ho podem fer tot

gent, ara com ara. Massa revolucionari: em temo que encara passarà molt de temps abans no deixem de lamentar-nos que no tenim temps.

Com diu el cantant català Mazoni en un del seus temes més celebrats: «No tinc temps per pensar que no tinc temps per pensar». ■

Albert Dresaire és informàtic

Gent

GISÈLE MOLLFULLEDA

Murs

Tots en tenim un o més d'un. Ens hi recolzem, ens fan de bastó, de racó de trobada. Són les parets mestres de les cases, Potser no ens han de salvar cada dia però ho fan sovint (*"because maybe I you're gonna be the one that saves me I and after all I you're my wonder wall"*, deien els Oasis). Tenen la paraula justa pels ostones estats d'ànim. O callen, escolten i no jutgen. Ens acompanyen, ens guien, ens assenyalen el camí o ens ajuden a dibuixar-lo. Ens enretiren les branques dels arbres que no ens deixen veure-hi clar, ens ajuden a no ensopegar. Acumulen informacions íntimes, dubtes, pors, meditacions. Són, o ens semblen, més assenyats, més decidits, més savis que nosaltres. I potser en són o només ens ho semblen, perquè ens responen sempre, perquè ens diuen el que volem sentir. Són aquella veu, a vegades interior, que ens ajuda a veure les coses d'un altre color. El mur de contenció pels mals pensaments, per allò negatiu. La llar, la masia forta on passar les penes, els *"sitios de mi recreo"*. A vegades en som nosaltres: els murs d'altres —potser sense saber-ho, sense adonar-nos-en—. Ens sorpren quan ens ho diuen, ens afalaga o ens espanta la responsabilitat. Però potser no cal saber-ho, que en som, perquè, normalment, les parets mestres són les més discretes de la casa. ■

Isabel Yglesias és advocada

Albert Dresaire és informàtic

mataró (()) ràdio

89.3 FM / MATARORADIO.CAT
Segueix-nos al facebook i al twitter

DESCOBREIX LA TEVA RÀDIO

PROPOSTES

Godmar

Godmar és una antiga casa fortificada barreja de diferents estils –romànic, gòtic i neomedieval–, resultat de mil anys d'història. Les primeres referències es remunten al segle X. Després de diverses reformes, al segle XIX se li dona el seu aspecte romàntic actual. Pertany a la mateixa família des de fa sis-cents anys i ara ha decidit obrir-la al públic. Les visites són guiades i comentades per una persona de la família. ■

Patrimoni històric

Catalunya conserva un extens patrimoni arquitectònic de gran valor, però sovint es troba en mans privades. L'Associació Monumenta aposta per conservar i obrir al públic castells i grans cases senyoriales.

Lucia Montobbio

Un dels objectius de l'Associació Monumenta, que aplega propietaris de castells i cases catalogades, és generar diàleg i pensar en fórmules que ajudin a conservar i gaudir del patrimoni històric que té Catalunya. Visito un dels castells que es troba en aquesta associació, el de Godmar, ubicat a Badalona. En aquesta casa fortificada del segle X, el dia de la visita coincideix amb què alguns fills de propietaris es reunien per dinar. Durant la conversa, una de les preocupacions que expressaven era saber si, en una situació de crisi, viure en un castell o una casa catalogada pot provocar rebuig per qui s'assabenti d'aquesta circumstància, perquè tenir una propietat d'aquest tipus ara et converteix en una persona rica i ja sabem que ara els rics no tenen gaire bona premsa.

Aprofito l'ocasió per preguntar a un dels comensals: "Així, de ric, tu no n'ets?". I la resposta és clara: "No, precisament gran part del que guanyem ho invertim en conservar el castell, o sigui que gairebé es podria dir que sóc pobre per tenir aquesta casa". Tots riuen. I un altre afegeix: "Viure en un castell al segle XXI pot semblar glamurós, però és dur; té un cost molt alt i estàs lluny de la ciutat".

Davant d'un plat de *cuscús* i porc senglar que m'acaben de servir, em venen moltíssimes preguntes al cap, però opto per escoltar. Tots els joves propietaris reunits aposten per l'equilibri entre l'ús privat i l'interès públic. Volen preservar les cases com a edificis catalogats i històrics, però també volen que siguin les seves llars i el llegat per a les generacions futures. Defensen, animats, la conservació d'aquest patrimoni material amb responsabilitat, tot i que coneixen les dificultats que suposa fer-ho.

És evident que el projecte té un sentit empresarial, però no veig la seva empremadoria com a res negatiu. Pensen en idees culturals i gastronòmiques com ara vinyes i visites culturals; en altres propostes d'oci com camps de *paint ball*, *pitch and putt*, o pistes de *motocross*; i algunes més relacionades amb el turisme, com ara convertir part de les cases en apartaments. Aquestes cases tenen

la capacitat de mostrar la cultura com a eina indispensable i posar en valor la història de Catalunya, al mateix temps que generen riquesa i llocs de feina.

L'empenta d'aquests joves, que es plantegen exercir un model de vida dedicat al patrimoni cultural, pot fer també que el ciutadà deixi de visitar sempre el mateix i que el turista amplii la seva llista de monuments imprescindibles. Transformar un edifici en espai públic pot resultar beneficiós per a tots. El repte és convertir elements patrimonials en elements de valor. El coneixement i la preservació de béns estan desenvolupats a Catalunya, però trobo a faltar el gaudi i l'ús d'aquest patrimoni. Que es posi a disposició de la societat, i s'apliqui una seriosa gestió empresarial que generi llocs de treball, i beneficis que reforcin el coneixement i la preservació.

Un bon exemple d'aquesta nova praxis, entre altres, són precisament les visites culturals que s'han iniciat al castell de Godmar, finalment obert al públic. Una activitat, com podeu imaginar pel que he dit fins ara, molt recomanable. ■

Reserves: Tel. 687 496 447. Oficina de Turisme Tel. (34) 93 483 29 90. Mail: otb@badalona.cat

SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA

www.codina.es

LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

set

avet

Campmany, 25-31. Mataró
Tel. 93 790 59 02
www.avet.es

Tendències

Art en 140 caràcters

Cada diumenge l'arquitecte Miquel del Pozo aconsegueix captar l'atenció del tuitaires piulant conferències monogràfiques sobre grans temes de la història de l'art.

Judith Vives

En una època en què les moneries d'un nadó, les gracies d'un gatet o les excentricitats de la *celebrity* de torn es converteixen ràpidament en *trending topic*, una iniciativa artística molt interessant i molt poc frívola ha aconseguit fer-se un espai en el desitjat món dels "fenòmens a les xarxes socials". Es tracta del projecte #MA140, o dit d'altra manera, '(M)irar al (A)rte en Twitter (140)'. El seu impulsor és l'arquitecte gironí Miquel del Pozo, que ha convertit el seu amor per l'art en una sèrie de conferències tuitejades que cada diumenge a partir de les deu de la nit aconsegueixen captar l'atenció de centenars de seguidors al seu canal de Twitter.

Fotografies, cites, vídeos i enllaços són l'arsenal de què es serveix Miquel del Pozo per aprofundir, durant una hora i unes dues-centes piulades, en les grans obres mestres de la història de l'art. Ho fa des d'una voluntat divulgativa, però documentada i rigorosa. La capella Sixtina de Miquel Àngel (a la foto), Van Gogh, Picasso, el Panteó de Roma, però també conceptes com l'Absolut o el pas del temps han estat objecte d'aquestes ses-

sions monogràfiques que aconsegueixen casar, en una deliciosa combinació, dos aspectes d'entrada molt poc compatibles: l'eternitat de l'art amb la immediata efímera de Twitter.

La iniciativa de del Pozo és més que lloable. Es tracta d'aportar un valor cultural i despertar l'interès per l'art a través dels nous mitjans socials. El #MA140 ha rebut elogis unànims, inclosos els de Guillermo Solana, director artístic de la Fundació Thyssen, que va qualificar la proposta com "la millor aportació que conec sobre Història de l'Art a Twitter". El propi Solana ha estat un altre gran defensor de les xarxes socials com un canal per portar l'art als nous públics. Abans de donar-se de baixa del seu compte personal –cansat de les baralles i la ira que també, per desgràcia, prolifera a la xarxa– Guillermo Solana va promoure uns monogràfics sobre les obres del museu Thyssen que es podien seguir amb l'etiqueta #Thyssen140. La seva labor divulgativa segueix actualment a Instagram. Aquests són només dos exemples de l'altre ús que poden tenir les xarxes socials: acostar la cultura i l'art a un públic ampli, de forma amena i distesa, suficientment atractiva per servir de porta d'entrada a un món ple de possibilitats. Molts dels grans museus del món aposten també per tenir un contacte dinàmic i fresc amb els seus visitants a través de Twitter o Instagram. Les "velles" institucions culturals saben adaptar-se als nous espais de trobada, on l'art i la cultura volen ser-hi present. ■

Judith Vives és periodista / @judithvives

Consum

Ètica mòbil

El sector de les telecomunicacions també pot ser responsable i ètic. Sota aquesta filosofia, però encara amb certes limitacions, ha nascut la cooperativa Eticom.

Maria Medina

Economia social i cooperativa. Telecomunicacions responsables. Bé comú. Primacia de les persones per sobre del capital. Coherència. Participació. Regeneració permanent. Transparència. Solidaritat. Telecomunicacions inclusives. Reflexió. Aquesta és la declaració de principis d'Eticom, una cooperativa d'usuaris que s'instal·la en el món de les telecomunicacions per oferir serveis de telefonia i Internet. A diferència del que molts podríem pensar el món de les telecomunicacions també pot ser responsable, ètic, solidari. La cooperativa es va constituir fa prop d'un any i mig amb 250 socis i té tres objectius clarament definits: oferir accés de qualitat en l'àmbit de la telefonia, incidir en un canvi de mentalitat col·lectiva entorn de la capacitat transformadora que pot tenir el consum cooperatiu en un marc d'economia social i solidària i reduir impactes ambientals i socials que genera el sector de les telecomunicacions.

Des d'Eticom volen contribuir, des de l'àmbit de les telecomunicacions i l'economia social i solidària, a la transformació d'un món que necessita regenerar-se a través d'accions de construcció comunitària i de base solidària i així passar, tal i com ells mateixos diuen fent un joc de paraules: de "l'econo-mía" a "l'econo-

nostra". Actualment estan en la fase de llançament i els serveis que ofereixen estan pensats per a particulars o per a petites organitzacions amb unes necessitats similars. El servei de telefonia mòbil l'ofereixen a través d'Orange ja que la màxima sobirania tecnològica mòbil a la que es pot aspirar és a ser un operador mòbil virtual (OMV), és a dir, un operador sense xarxa pròpia. A l'Estat espanyol, la concessió d'espectre de freqüència la tenen Movistar, Vodafone, Orange i Yoigo. Fins que no canviï la regulació, els serveis que ofereix Eticom hauran d'utilitzar les infraestructures d'un d'aquests quatre operadors. Pel que fa al servei d'Internet i telefonia fixa el proveïdor és Vodafone. En aquest àmbit però han aconseguit un marge de preu suficient perquè la cooperativa comenci a tenir ingressos per a mantenir una petita estructura pròpia per avançar cap a la sobirania en el sector de les telecomunicacions.

Actualment no hi ha cap activitat econòmica que pugui prescindir-ne i, per a aquesta organització, és essencial pel fet que els grans negocis d'aquesta nova era (com ara Google, Facebook, Whatsapp) s'estan fent en base a l'ús gratuït de serveis a canvi d'informació (que és, al cap i a la fi, la infraestructura més petita, però alhora la més valuosa). Per a Eticom, guanyar en sobirania significa prendre consciència de com la perdem produint i regalant informació a grans corporacions que no tenen vocació de contribuir al Bé Comú. ■

Maria Medina és politòlga / @m_medinaroca

Més informació a:
eticom.coop/

Llocs, paisatges

A la plaça de Leipzig

Joaquim Amargant

És agost, un diumenge a la tarda. Molta gent passeja a l'entorn de l'església de Sant Nicolau, la Nicolaikirche del centre històric de Leipzig, per mi la ciutat més bonica d'Alemanya. En aquest punt, cada dilluns des de 1982 s'hi concentrava un bon nombre de persones; eren "les oracions dels dilluns". Cada vegada més les concentracions es van anar convertint en una protesta contra l'Stasi, la policia política de la RDA. La trobada més gran va ser el 9 d'octubre del 1989, amb cinquanta mil persones. En aquesta plaça es pot dir que va començar la caiguda de la RDA, que va portar a la reunificació d'Alemanya. Davant de Sant Nicolau hi ha una columna que commemora aquella revolució pacífica.

A un centenar de metres hi ha l'església Luterana de Sant Tomàs on Johann Sebastià Bach està enterrat. Cada dia d'agost hi fan concerts. A la gespa de la plaça, molts joves de menys de vint anys estan estarrujats bevent cervesa, envoltats de papers i llaures tirades a terra. Ara ja fan el mateix que feien i fan el joves de la RFA abans de la reunificació, cosa que no es pot dir de les persones grans, les quals conserven l'educació cívica rebuda a l'època comunista.

L'estació de trens de Leipzig és la més gran d'Alemanya i el davant de la gran plaça hi ha les parades de les dotze línies de tramvies que van a tots els indrets de la ciutat. El que vaig descobrir aquesta tercera visita a la ciutat, van ser els canals d'aigua navegables que van a parar al Gran Canal: el Elsterbechen, on nombroses persones –a peu o en bicicleta– passegen. ■

Joaquim Amargant recull els seus articles de viatges a femlamaleta.blogspot.com

Propostes familiars

Anar a buscar bolets

Pels nens anar al bosc sempre una experiència màgica.

Jordi Alcàsser

Què fer amb la família en els moments que tenim d'oci pot ser un dilema, ja que el que volem és que s'ho passin bé. Però si es presenta bé i l'activitat té al·licients per sí mateixa, no us serà tan difícil de convèncer-los. En aquest sentit, anar a buscar bolets pot ser genial. No us asseguro que en trobeu sinó hi heu anat abans. El millor en aquests casos és anar-hi amb algú expert. Per dues raons, la primera és perquè us poden portar als llocs on n'hi solen haver i la segona i més important, perquè n'hi ha d'al·lucinògens i de mortals. No val només agafar una guia de bolets i és del tot recomanable que si no esteu convençuts no els colliu.

Pels nens anar a bosc és sempre una experiència màgica. El bosc és l'hàbitat dels follets i també dels barrufets, les cases dels quals són bolets –la imaginació infantil és un pou de possibilitats, aprofitem-ho!–. D'altra banda experimentar el bosc ara a la tardor és fascinant, doncs se'ns presenta de manera molt melangiosa amb colors bruns, olor i sensació d'humitat. És un bon detall recordar que al bosc no hi ha esforços escombriaires i que és molt mala costum anar tirant deixalles. També és important, en relació als bolets, mirar de no anar de bulldòzers, fa

ràbia veure aquells terres rautats com si un senglar hagués passat. No és qüestió d'anar amb rasclet a buscar bolets, amb un bastó per apartar les plantes i un cistell n'hi ha prou. El cistell és imprescindible i millor un cistell que una bossa de plàstic. El cistell permet que les espores dels bolets recollits vagin caient pels forats que deixa el vímet i així anem regenerant el bosc, ara que està tan massificada l'activitat.

No cal anar molt lluny i no cal desesperar-se si no en trobem massa, pels petits, com ja he dit, anar a bosc ja és una gran experiència. Un cop a casa podem repassar la recol·lecta amb un manual per anar agafant idea, però és ben cert que un boletaire de tota la vida ens miraria malament amb aquesta actitud tan esnob. En realitat les tradicions s'adquireixen quan les experimentem, no quan les llegim. El fons d'anar a buscar bolets és ancestral i es relaciona amb el passat recol·lector. Segur que els nostres avantpassats prehistòrics ja en collien i això ens toca al fons més animal, doncs entre el bolet i el boletaire només hi ha el desig de trobar-se. És allò de l'home i la naturalesa, i això sempre vivifica. ■

Jordi Alcàsser és Psicòleg i Psicoanalista / @jordialcasser

PASCUAL, Ramon.
Guia de bolets per a nois i noies.
Editorial Cossetània, 2008.

Llibres

Mankel s'enfronta al càncer

Pere Matallana

"D'aquesta manera l'últim record que deixarà l'ésser humà serà aquest: que ningú recordi res," diu Mankell, fent referència a l'existència d'un magatzem de residus radioactius. En Mankell, el nostre estimat Mankell, creador de la sèrie de novel·la negra de l'inspector Wallander i d'unes quantes novel·les més -atenció, sobre tot, a les de temàtica africana- té càncer. Però com no podia ser d'una altra manera, en un home tan compromès amb el seu temps, només cal recordar els arguments de les seves novel·les: la xenofòbia, el racisme, els refugiats, el perill nuclear, la discriminació social, etc., en Mankell decideix enfrontar-se a la seva malaltia lluitant, a la manera que li permet el seu ofici, analitzant la realitat que l'envolta, el món que deixarà, com un home més, en herència. Però també viatjarà al passat, els records són importants en un moment vital com el que ell està vivint. Necessaris per anar teixint, com un edredó de *password*, el que acabarà sent l'imaginari de la seva pròpia vida. Mankell es mostra en aquests escrits molt crític amb el món que deixarem als nostres néts, i denuncia el mal que l'home fa a l'home i a la pròpia terra, per egoisme i, moltes vegades, amb una extrema crueltat. No és una obra de fàcil lectura, però el resultat final val la pena. Una reflexió de la vida present i futura des de la pròpia vida viscuda. ■

MANSELL, Henning.
Arenes movedisses.
Tusquets Editors, 2015.

dòria llibres

Argentona, 24
08302 Mataró
93 790 67 99

doriallibres@doriallibres.com

Pantalles

Les qualitats dels mitjans públics

El periodista, ara que inaugurarem noves legislatures, exposa els cinc valors mínims que haurien de contemplar els mitjans públics catalans i espanyols.

David Casals

En les properes setmanes, el Parlament i el Congrés comencen les seves respectives legislatures i un cop més, sobre la taula hi ha un etern debat: què fem amb els mitjans de comunicació públics? Diferents agents, com el Sindicat de Periodistes de Catalunya o la plataforma Tele de Todos, han fet les seves propostes. Com haurien de ser les ràdios, televisions, agències de notícies i diaris digitals que són de tots? Aquí, cinc propostes ben carregades de valors.

ATREVITS. Avantguardistes, creatius, innovadors. Ho pots dir com vulguis. Però la missió d'un mitjà públic no és donar un sobresou a tertulians proposats pels partits polítics ni tampoc pagar quantitats astronòmiques a l'*star system*. Significa tot el contrari: treure partit del talent que hi ha a casa, establir fórmules de cooperació i intentar trencar motlles complint els adjectius de la comunicació: formar, informar, entretenir.

GLOBALS/LOCALS. Amb la crisi, TV3 va deixar d'emetre via satèl·lit. Ràdio Exterior d'Espanya ho fa només en una petita franja horària. I TVE-Internacional ha sigut massa cops un cementiri d'elefants. D'altra banda, durant els darrers anys s'ha fet fora a corresponsals i s'han empetitit els centres territorials. Com

tot a la vida, la clau de l'èxit és saber trobar el punt intermedi. No han de fer-ho tot per l'audiència, però tampoc ser un reducte de les elits.

AUSTERS. Té sentit que vagin a cobrir un mateix acte Efe, ACN, TV3, Catalunya Ràdio, TVE, Ràdio Nacional, La Xarxa i les emissores municipals? Òbviament una sola persona no ho pot fer tot, si es vol fer un producte ben fet, però s'han de trobar fórmules que permetin sumar esforços, i més en un moment on la tecnologia ho permet. La bona gestió dels diners públics és una obligació, hi hagi o no crisi econòmica. I també s'ha de trobar el millor sistema de finançament que en garanteixi la sostenibilitat.

PLURALS. Si la BBC és reputada, per què no pot passar el mateix al sud d'Europa? L'absència d'una majoria parlamentària sòlida per part dels respectius governs espanyol i català pot ser l'excusa perfecta perquè l'oposició, en bloc, faci una reforma del sistema, i que no es canviï quan tornin a haver majories absolutes. I la pluralitat no és que tots els partits proposin quotes de tertulians o hi hagi blocs electorals durant la campanya.

PUNTS DE TROBADA. La legislació garanteix el dret d'accés dels agents socials i les minories als mitjans públics. Però flac favor fariem a la cohesió social si ens limitem a fer un programa pels musulmans i un altre pels jueus. En un món cada vegada més individualitzat, els mitjans públics han de ser el punt de trobada de tots. Per això, més que crear paradetes, com a professionals, hem d'aconseguir que tothom es senti ben representat en la nostra feina? Aquest és un dels reptes. ■

David Casals és periodista. / @informatiu

En el proper número: La llar

En el número de desembre parlarem de la llar, precisament en un moment en què moltes persones es veuen obligades, per conflictes o per necessitats econòmiques, a abandonar-la i davant una època, el Nadal, en què tothom desitja arrecerar-se en una. Quins valors representa la llar avui? Les cases actuals ens permeten sentir tots aquests valors? Què representa per una persona abandonar la llar? En parlarem amb Josep Maria Esquirol, autor de *La Resistència Íntima*. ■

Valors

Revista especialitzada en la reflexió entorn els valors humans i l'actualitat vista des d'aquest prisma publicada per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre. Premi Civisme 2014 en la categoria de Mitjans de Comunicació Escrits atorgat pel Departament de Benestar Social i Família.

EDITA Associació Cultural Valors

DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú

CONSELL ASSESSOR Francesc Amat, Àngel Castiñeira, Jordi Cussó, Àlicia García-Ruiz, Begoña Roman, Joan Safont i Francesc Torralba

CONSELL EDITORIAL Antoni Codina, Albert Dresaire, Dolors Fernández, Xavier Manté, Eulàlia Puigderrajols i Ramon Bassas

COL·LABORADORS Irene Alerm, Cinto Amat, Quim Amargant, Pol Bartrés, Laia Bassaganyas, Albert Botta, Manel Bosch, Albert Calls, David Casals, Sònia Casas, Miguel Guillén, Soraya Hernández, Gregorio Luri, Maria Medina, Lu Montobbio, Albert Pera, Ramon Salicrú, Ramon Radó, Xavier Serra, Joaquim Trenchs, Judith Vives i Isabel Yglesias

DIBUIXOS Misael Alerm, Toni Batllori, Núria Calsapeu, Javier Bustamante, Raúl Campuzano, Javier García, Blanca Gimeno, Gisèle Mollfulleda, Judit Navarro i Marc Torrecillas

CORRECCIÓ Pol Romano

FOTOGRAFIA Sergio Ruiz

IMPRESSIÓ Serafí Indústria Gràfica S.A

GERÈNCIA Maria Coll

COMPTABILITAT Engràcia Carlos

PUBLICITAT Carme Itxart

DISTRIBUCIÓ SGEL/Raul García

XARXES SOCIALS Toni Rodon

DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004

ISSN 2385-6807

ADREÇA

Portal de Valldeix, 17-2n
08301 Mataró

Telèfon 620 749 138

AMB EL SUPORT DE

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org. Ens trobareu també a Facebook i Twitter.

El preu de la subscripció és de 35 euros anuals (onze números). Us podreu subscriure a través de la pàgina web de la revista (www.valors.org) o enviant un correu a subscripcions@valors.org amb les vostres dades de contacte.

El conte de Ma. Rosa Salas Anglès

Iris

Iris... meravellosa Iris.

Etèria sirena d'aigües someres.

Iris... essències de natura i humanitat en perfecte harmonia.

Feia incursions per la petita illa amb intenció de conèixer els nous indrets d'aquell lloc -on, voluntàriament, m'havia exiliat després d'una relació frustrada- quan et vaig veure. Encisat, vaig creure que havia trobat el bàlsam que em guariria tots els mals. Eres en aquella caleta, petita i envoltada de roques, arran d'on trenquen les ones. Una lleugera brisa arrissava la superfície del mar, d'un blau intens. Les ones t'acaronaven els peus que dansaven en la sinuosa línia entre la sorra i l'aigua i, enjogassades, se't volien endur en el seu retorn al mar.

Ones de bromera que t'estremien amb el pessigolleig de les minúscules bombolles, lluent de sol. El teu riure encisador s'estenia arreu quan alguna, més atrevida que les altres, t'esquitxava la pell sota la tela subtil del vestit. Jo vaig desitjar ser ona!

Em vas enamorar, Iris, i obsessionat, et vaig espiar. Cada dia anava d'amagat a la caleta on tu, Iris, baixaves matí i tarda. Sota el sol, cada dia més valent, et desprenies del vestit i, nua, et ficaves entre les ones que t'acollien amoroses. Com les envejava, jo, aquelles ones!

Vaig saber que vivies sola. Vaig saber què feies cada hora de cada dia. Vaig aprendre els moviments de les teves mans i dels teus cabells, color d'or i del teu cos harmoniós que ballava entre les flors. Vaig aprendre els teus gestos, les teves costums, els teus estat d'ànims i, sobre-tot, vaig aprendre'm les teves rialles. Rialles de vida plena que dedicaves a les flors, bellíssimes, del teu jardinet, a la mixeta de pell tigrada i suau, als ocells que menjaven de la teva mà i al vent que et movia els cabells que s'embullaven sobre el teu rostre. Rostre que jo somniava cada nit!

Ho vaig aprendre tot de tu, Iris. Mentre ho anava descobrint, t'anava fent meva. Meva, Iris. Meva! Tu series meva. Tu i la teva caseta, plena de flors, sobre el mar i el caminet que baixa fins a la platja. Tu, Iris, daurada i sinuosa, series meva i de ningú més.

Nua com una deessa, els peus fermes sobre la terra, semblaves un ésser de fauna i fantasia.

- Si us plau, no t'espantis. He vist aquest petit jardí, farcit de flors, i la curiositat m'ha portat fins aquí. Només una dona tan bella com tu en podia tenir cura. Són tant boniques...

No et vas cobrir la nuesa, no vas tenir vergonya davant meu. Vas acceptar, amb total naturalitat, la meva sobtada presència. Et vaig mirar als ulls, preguntant-te. Em vaig sentir acceptat i vaig asseure'm prop teu. Jo també, com si m'hi convidessis, em vaig treure la roba, inútil ja. Vaig restar en silenci mentre el sol m'escalfava la pell..., em vaig sentir ple i confiat. Acollidora, com la terra escalçada pel sol, vares acceptar la meva companyia.

Cada dia amb els ulls closos cara al sol ixent, donàvem les gràcies per la felicitat que sentíem en aquest petit espai entre flors vora el mar.

Estava enamorat de tu com un boig, t'estimava sense mesura i em vaig tornar exigent. Tu m'estimaves però necessitaves gaudir de la teva intimitat. No et volies sentir obligada per la meva presència, a estones volies estar a soles per unir-te amb el que t'envoltava, meditar, baixar al mar i ballar amb les ones... i jo em sentia exclòs dels teus actes solitaris. Pensava que no m'estimaves prou i l'angoixa em va tenallar el cor. La desesperança i la bogeria em van envair. Estava malalt d'amor, Iris.

Les meves mans van envoltar-te el coll, fràgil, i vaig notar la suavitat de la teva pell. Vaig prémer, Iris. Vaig prémer fort. Cap paraula, només un sospir va escapar-se dels teus llavis. Els teus ulls, tan blaus com el mar banyat de sol, em miraven interrogants: -Què fas? em preguntaven i a poc a poc anaven perdent la llum.

Un vestigi d'enteniment em va retornar a la realitat i em vaig horroritzar del que estava fent. A temps, vaig afluir la pressió de les meves mans. Penedit, et vaig abraçar fort, molt fort i, desesperat, et vaig besar. Després d'aspirar amb ànsia l'aire que jo t'havia volgut robar i, encara panteixant, vas tornar-me el petó, però la teva mirada em va dir que era l'últim. ■

Ma. Rosa Salas Anglès és membre de Planeta Lletra

IL·LUSTRACIÓ: JUDIT NAVARRO

Descarregant...

Carrega't de reflexió amb Valors

A iQUIOSC.cat trobaràs totes les revistes i la premsa en català. Descarrega't la teva publicació al teu dispositiu mòbil, o llegeix-la al web en streaming. Gaudiràs de la cultura quan vulguis, on vulguis, i en la nostra llengua. **iQUIOSC.cat**